

TÕUSEV NOORUS

Nr. 9 * 1938
SEPTEMBER

11208
Tartu Jätkoli
Naimatükoga
Tartu



Eesti Hariduse-Sõprade Seltsi

Kodupõllunduskeskkool

pakub põllumajanduslikku kutseharidust kõigile, kellel puudub võimalus kauemaks ajaks lahkuda oma kodust.

Teoreetiline õping teostub õpilase kodus kooli poolt saadetavate kirjalike tööjuhiste järgi. **Praktiline** õping toimub kooli õppemajapidamises.

Õpingud lõpetatakse eksamitega Kodupõllunduskeskkooli juures.

Kooli lõpetanuile omistatakse kõik avaliku põllutöökeskkooli lõpetanu õigused.

A. Toome

Kodupõllunduskeskkooli juhataja k. t.

Kooli kantselei: Tallinn, Mundi 3, kõnetr. 430-06.

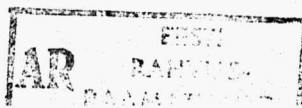
ÜHISELU TRÜKIKODA

Tallinnas, Pikk 42 / Kõnetraat 442-04

Valmistab maitsekalt ja parajate hindadega igasuguseid trükitöid kõige lihtsamast kõige keerukamani. Telefonilised tellimised täidetakse täpselt. Laos alati valmis vallavalitsuste ja vallakohtute kantseleiraamatud, plangid, võlakirjad, ikalduskahjude hindamise aktid jne.

Töö korralikkusele ja täpsusele panakse erilist rõhku.

Rotatsioonitrükk • Nooditrükk • Raamatuköitmine



TÕUSEV NOORUS

Bibliotheca
Universitatis
Tartuensis

Nr. 9. 1938

PÕLLUTÕKOJA VÄLJAANNE

II AASTAKÄIK



„Juba, kase ladvalt
lehed lang'vad...”

Tänulaul.

Soome keelest H. M.

G. C. Steblins.

Harm. A. VELMET.

1. Tä-nu Sul-le, mi-nu Ju-mal, kõi ge Si - nu ar - mu eest, Mi-da mulle e - lu -
 2. Tä-nu, et mu palve - sõ-nu mitmeid võt-sid kuul-da Sa, Tä-nu ka, et soo-vid
 3. Tä-nu Sul-le mi-nu e - lu i - ga - ü - he het - ke eest, Tä-nu hel-gest päikse-
 4. Tä-nu Sul-le lil-le - kestest, mis mu tee-le puis-ta-sid, Sa-ma tä - nu o - ha-

1. a - - jal oled jagand hel - dest käest. Tänu Sul-le he-le-da-test kevadistest päeva-
 2. mõ - ned mul ei võinud täi - tu - - da. Tänu, kui ma suures hädas a-bi saanud Si-nu
 3. pais-test, tänu pi-me-du - sest - ki. Tänu Sul-le võitlushetkist, valu eestki tä-nu
 4. ka - test, mil-le-ga mind haa-va - - sid. Tänu, et mul tahad anda e-lu i-ga-ve-se

1. Päevadest,
2. Sinu käest
3. Tänu Sul
4. Iga-ve-se

1. dest. Sa-ma tä - - nu sün-gei-ma - - test sü - gi - ses-test het - ke - - test.
 2. käest. Tä-nu, et mu pa-tu-koor - ma ker-gen-da-sid ar - - mu - väest.
 3. Sul. Tä-nu, et mind ik - ka ai - - tad, kui on kan-da koo - rem mul.
 4. Sa! Kõi-ge eest, oh Ju-mal, Sul - - le üt-len ik - ka tä - nu ma!

1. Sa-ma tä - nu sün-gei-ma-test sü - gi - sestest
2. Tä-nu, et mu pa - tu-koor-ma ker-gen-dasid
3. Tä-nu, et mind ik - ka ai - tad, kui on kanda
4. Kõi-ge eest, oh Jumal, Sul - le üt - len ik-ka

Väärikas noorus.

Tänavusügisel Tallinna põllumajanduslikul näitusel paistsid silma mõned noored mehed, kes kandsid varrukal kollast sidet, millel asetses suur neljajaruline ristikehinalet.

See, kuidas nad seisisid, kuidas nad jutlesid näituse külastajatega, kuidas nad lihtsalt, sõbralikult ja arusaadavalt andsid seletusi väljapanekute kohta — äratas tähelepanu. „Just kui ohvitserid erariides,“ kuulsin üht naist ütlevat. Aga ohvitserid need sedapuhku küll ei olnud. Need olid maanoorteringide liikmed, noored mehed taludest, kes suve läbi olid teinud rasket tööd ja olid nüüd tulnud näitusele maanoorte väljapanekute juure korrapidajateks ning seletuseandjateks. Nad teadsid, et nad esindavad suurt organisatsiooni — eesti organiseeritud maanoorte laialdast peret. Nad teadsid, et selle järgi, kuidas nad käituvad, otsustatakse kõigi organiseeritud maanoorte üle. Kes nägid nende väarikat hoiakut ja kuulsid nende asjalikke seletusi, ütlesid: „Vaata, kus on alles mehed!“

* *
*

Valiti Eesti riigi esimest presidenti. Tulid valijamehed maalt linna. Tuli teiste hulgas ka üks Läänemaa vallavanem, aastates taluperemees. Tuli kodukootud ülikonnas ja säarsaabastes.

Astus sisse minu kui vana tuttava juure. See tõsine ja arukas jutt, mis ta rääkis, oleks teinud au igale rahvasaadikule. See korralikkus, millega ta oli end riidesse pannud nii tähtsa sündmuse puhuks, tegi mu südame soojaks. Kui ta hiljemini läks läbi Tallinna tänavate, kus jalutas lõhkesti nooblilt rietatud mehi ja naisi, nägin ma nii mitutki inimest teda silmitsevat. Nii väarikas oli tema rüht ja samm, nii väarikas ja rahulik oli tema vaade. Inimesed mõistsid, et see pole tühine mees, kes siit läheb, vaid et see on vaba ja teadlik isik, pe-

remees enda üle, oma töö üle, oma tegevuse üle, mees kes elus saadab midagi korda.

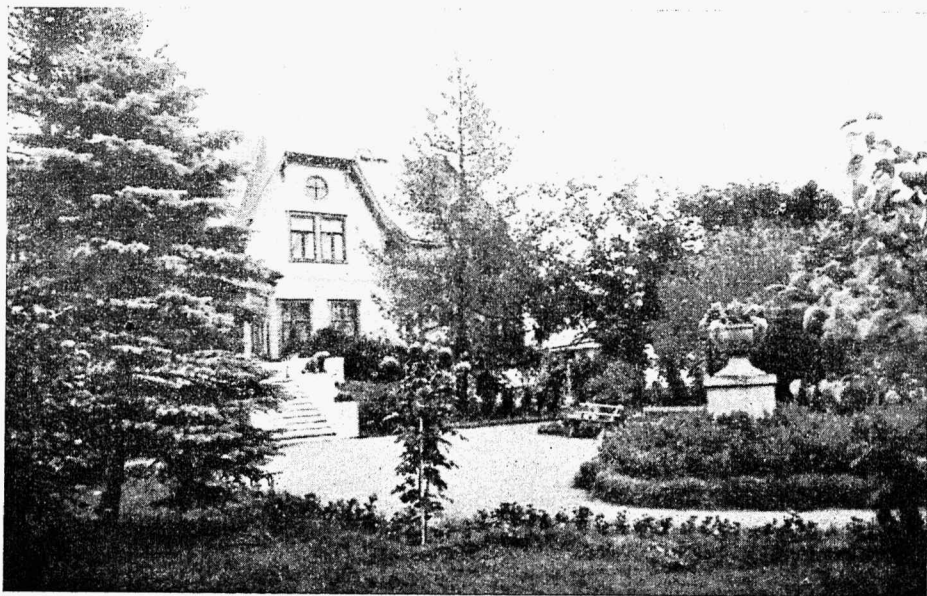
* *
*

Veel üks pilt. Möödunud talvel korraldas Põllutöökoda Tallinnas üleriigilised maanoorte juhtide kursused. Kasarmus. Nõuti, et kursustel valitseks täielik sõjaväeline kord. Kui oled sõjaväeruumis, siis ole ka kui sõjamees. Mul tuli olla selle kursuse juhatajaks. Kohe esimesel päeval seati sisse „täis rivi“ valvelseisakutega, raporteerimisega, linnalubadega ja muuga. Enamik kursulastest polnud veel sõjaväes olnud. Mulle lõi südamesse kartus, et ehk sõjaväeline kord hirmutab inimesed ära, viib nende tuju alla. Kutsusin siis paar meest kõrvale ja küsisin ettevaatlikult, mida nad sellest korrast ka arvavad. Nad vastasid, et nende seisusele teisiti ei sobivatki. Vaata need olid alles mehed!

Kui meie siis õhtul pärast pingutavat tööd tulime kokku väikeseks „koosviibimiseks“ ühte hubasemasse kasarmunurka ja vana sõber Kandle Juss lahti lõi, „Kas ema südant tunned sa?“, siis vaatasime üksteisele otsa ja mõistsime üksteist. See oli meie oma kord, meie oma distsipliin, mille meie siin sõjaväeruumis vabatahtlikult olime enda kohta maksma pannud, nagu see oli kohane „meie seisusele“.

* *
*

Eesti talud tunnevad teatavat hoiakut, käitumisviisi, mida nimetatakse viisipäraseks olekuks. See on niisugune käitumine, mida nõutakse eesti taludes korralikult inimeselt. See pole mitte kommetegemine ega eputamine sügavate kummardustega ja saksiku peenutsemisega jutus. See on eesti oma korralikkus, eesti oma viisakus, eesti oma väarikus — seesugune käitumine, mis on kohane meie iseloomule. Eesti talud on



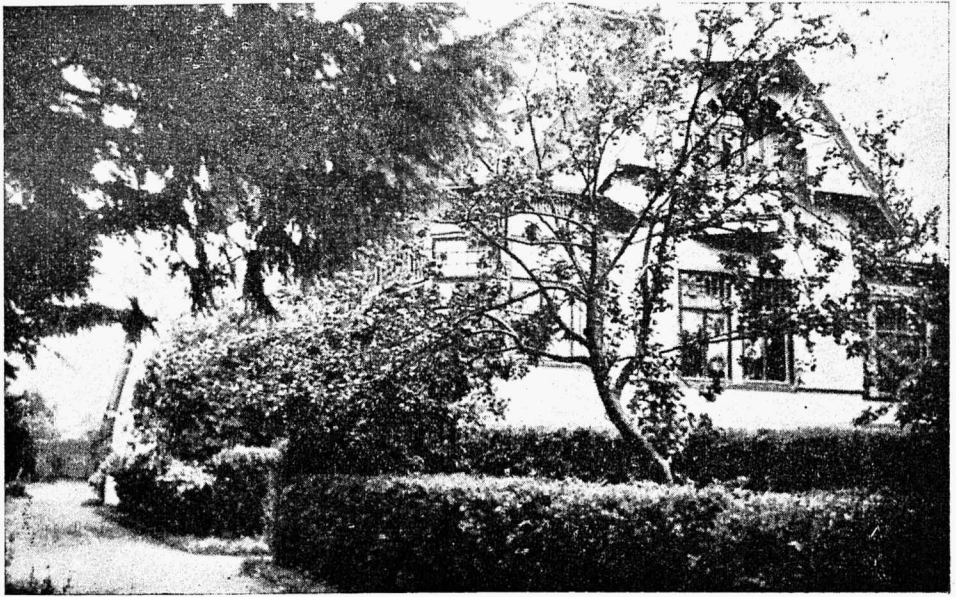
Pilte ühest

Lagedi jaamast pisut paremal, jõe kaldal, asub üks välimuselt väga kaunis talu. See on ministriabi V. Pätsi „Külmatalu“.

Õieti ütelda ei pääse seda kergesti nägema. Suurelt maanteelt pöörab külavahetee „Külmatalu“, kuid varsti lõpeb seegi ja ees on lai jõeharu.

Sellest üle pääseb võimsa parvega. Säärane ongi ligipääs „Külmatalule“! See asetseb jõesaarel nagu muinasjutumaja, kuhu ei pääse teisiti, kui et keegi tuleb vastaskaldalt ja vääntab sulle parve teisele kaldale vastu. Omapäraseim ühendusviis laia maailmaga!

Elu ja ümbrus saarel kõnelevad ka tõesti roman-



kaunist talust.

tikast, mis on omaette suletud jõevee voogudest.

Jõgi on lai, aga selle kaldad on kohati kasvanud suurtesse kõrkjatesse. Nende keskel liugleb kodulinde. Kui oled jõe ületanud, viib pikk kuuskede-allee häärberini, mis on poolenisti suures uhkes viljapuuaias, mille ees vaasides ja ilupeenardes kasvab igat värvi lilli...

Siin ja sääl on skulptuure, nii õues kui ka taga jõekaldal, romantilisi ja mütoloožilisi kujutusi: on kohe tunda, et peremees on suurte kunstiliste harrastustega, et sünn vedab päevi suur lilledele ja vaikuse armastaja väljaspool hädä ja kurja.



Mihklipäeval.

Niisiis — oligi jälle käes sügis ja mihkli-päev. Ega nad kumbki saabunud üllatavalt ega ootamatalt. Oh ei: päevi, nädalaid, peaaegu terve kuu oli mihklipäev seisnud nagu mingi tähisena igauhe silme ees. Kas saab mihklipäevaks kartulid üles ja viljad pekstud? See küsimus mõlkus ju isadelt päritud harjumusena iga peremehe mõttes. Ning selleni oli püütud, selleks kiirustatud. Tõsi, isade päevil nõudis viljakoristamine ja -peks enam aega kui tänapäeval, ja kuigi mihklipäev oli sellal nüüdsest paari nädala võrra hilisem, oldi siiski õnnelikud ja rahul, kui saadi seks ajaks viljad kokku ja kartulid üles. Nüüd on nõuded laienevad — tahetakse ka viljapeks mihklipäevaks lõpetada. Ent mis ongi siis nüüdne viljapeks? Ainsa päeva, poole päeva, vaid suurtalus paari päeva töö, ja vahest mitte enam töögi, kui meenutada endiseid aegu, vaid pigemini lõbusad talgud, kus on hää olla nii noorel kui vanal; ja kui lähebki lahti hinge eest rabamaiseks, siis rohkem võistluse mõttes kui tarbe pärast.

Üldine võistlusmeeleolu oli nakatanud ka Mägila peremeest Eedut, temagi tahtis mihklipäevaks töödega korda saada. Muidugi, kõrreküüdi ju jäi veel, samuti ka juurvilja koristada; ent nendega polnud veel kiiret, kooritud olid kõrrepõllud ammugi, ja kui vanarahvas kapsaste, kaalikate kohta ütleb, et need

mihklipäeva ööl veel villase lõnga katki kasvavad, küllap see on maksev siis teistegi juurviljade kohta, millised veel üsna lopsakalt ja haljalt uhkeldasid keset lagedaid ja nukraid põlde.

Maret arvas, et on aega kartulitegagi, et võib neidki veel pärast mihklipäeva võtta. Aga Eedu ei nõustunud sellega. Ja nii saadigi kartulid Mägilas külast hangitud päeviliste abil ainsa päevaga üles, kuigi Maret laitis sellise teguviisi raiskamiseks. Eedu aga, kellele muude kartulimaal küürutamine hästi ei meeldinud, õigustas end seega, et endal on veel paljugi vajalikke töid teha, kuna ei tea kui kauaks seda sügistki piisab. Ja või see polnud õigus? Või ons talus tegemisest kunagi puudust, kui vaid teha tahetakse. Iga taluga on ju samuti kui Tallinna linnaga, mis kunagi valmis ei saa — ikka on taluski midagi uut luua ja vana kohendada, lõplikust korras- ja valmisolekust pole juttugi. Seks et rakendada oma loomisindu ja nautida loomisrõõmu, on talu tõesti oivaline paik.

Mihklipäeval oli aga ümbrusele veel teinegi tähendus. Sel päeval oli nimelt alevis laat, kuhu läks enamik külarahvast, kes asja pärast, kes asjata. Ning tundis Eedugi end nüüd, kus tööd enam-vähem korras, olevat õigustatud selle päeva laadale raisata. Kutsus sinna kaasa Maretitki, ent see tänas ja naeris:

selle loonud. See on põlise ja väarika eesti talurahva looming.

Meie otsime üles ja viime ausse vanu rahvariideid, rahvamänge ning -tantse. Need on samuti eesti talude looming. Niisama tahame meie, eesti maanoored, viia ausse ja igal pool elus maksvusele selle väarika hoiaku ning käitumise, selle „viisipärase oleku“, mis meie taludes on loodud ning välja kujundatud.

Aga ärgem pigistagem silma kinni ka selle suhtes, mis sünnib elus. Nii mõnelgi pool näeme, et väarikast hoiakust on puudus. Nii mõnelgi pool leiame purjus noormehe, kes tuleb rahva keskele, laaberdab ja teeb lamenti. „Tõusev Noorus“ ei ole karskuse propaganda ajakiri. Aga seda tahame „Tõusva Nooruse“ veergudel küll ütelda, et see ei ole kellegi mees, kes rahva hulgas purjuspäi laaberdab. See on nõrk ja vilets inimene ning teeb häbi kogu eesti rahvale.

Ka tema ise tunneb et ta midagi ei ole, et teda muidu tähele ei panda, kui ta ei räuska. Sellega tahab ta tähelepanu võita. Aga see tähelepanu on viletsa väärtusega.

Maanoorteringid on Eestis seni juba väga palju ära teinud, et eesti vana viisipärane olek elus maksma pääseks. Maanoorte liikumine tõstab eesti põllumeeste iseteadvust. See teeb selgeks, kui tähtis on põllumehele töö mitte ainult taludele, vaid kogu meie isamaale. Eesti isamaa vajab seda tööd, mis tehakse taludes. Need tegijad pole mitte viimase järgu inimesed, vaid esimese järgu inimesed. Iseteadev inimene ei naeruväärista end. Tema on väarikas. Tema tunneb oma väärtust ja käitub sellekohaselt. Eesti maanoorte liikumine on iseteadvate, enesekindlate ning väarikate inimeste liikumine.

Ignas Tõrmaküla.

„Laadale? Veel mul asi! Mida ma sinna olen kaotanud?“

„Eks tule niisama — suvetööde lõppu pidama,“ arvas Eedu, „ja vahest läheb mõnd sitsi või pitsi sullegi tarvis.“

„Seda saan alevipoest niisamahästi,“ tõrus Maret, ning seda õigusega. Vähe väljas liikunud, oli ta ju mõnedki korrad „odava“ laadakaubaga tüssata saand; kogemused olid nüüd õpetand, et odav kaup polegi igakord tõeliselt odav ja et laadakaupmees kaupa poole hinnaga ära andes teenib sellega ise veel küllaltki. „Poole hinnaga“, aga vaid siis, kui sa hästi tingida ja kaubelda oskad. Maretil aga seda mustlastele ja juutidele nii omast oskust ei olnud, ning seetõttu ta eelistaski alevikauplusi...

Niisiis sõitiski Mägila Eedu üksik mihkli-laadale. Laadal oli kauplemine juba täies hoos, kui Eedu pärale jõudis. Avar laadaplats otse kubises segivaist inimesist. Otse maantee ääres kaubeldi hobustega, siin liikus hulganii tõmmunõulisi mustajuukselisi mustlasi põlvepikkustest vaevu pikemaks sirgunud poisikesist kuni vanuriteni, kelle vanust oli raske määrata. Siin löödi käsi kauba kinnituseks plaksudes kokku ja ülistati taevani vanade hobusekronude omadusi, kui neid müütati, olles aga mitte vähem virk sama looma halvustamisel, kui oldi ise ostja. Samas, koos mustlastega, sagisid ka teised hobuseparsnikud, kes püüdsid esimestelt õpitud võtetega oma kaasmaalaste arvel teenida.

Hobuste kõrval asusid veised — enamasti pullid ja vanad lehmad, kelledest peremehed nüüd vastu talvet tahtsid lahti saada. Loomalaat lõppes põrsastega, kellede ruigav kisa kostis üle laadaplatsi, segunedes muusikaga, mis üürgas laadapalaganis ja tsirkuses, ületades vahel isegi kirjuksvõõbatud nägudega klounide hääle, kes kutsusid rahvast üksteist üle karjuda püüdes oma ettekannetele...

Ning siis tulid pikad read telgiriidest katusealuseid, kus müüdi igasugust pudukaupa ja maiustusi; siin-sääli suitsesid pisikesed raudahjud — keedeti soovijaile teed ja vorste...

Eedu sammus sihitult poodide vahel, tervitades ning vahetades vahetevahel mõne sõna mõõduvate tuttavatega. Pikem keskustelu ei sobind aga kellegagi, kuna ta silmad otsisid vaid üht — oma tüdrukut, Helmit.

Ent asjatult — ei kusagilt rahva hulgast paistnud talle silma tuttavat kogu. Mõõdus Eedust tütarlapsi küll üksikult, küll paari-kaupa, küll koos noormeestega. Selleks ju oligi noorile laat, et pisut lõbutseada. Kaugel näisid olevat nende mõtted sellest laadast, kus isad vana hobusesetuka müümisel mõne krooni juures tundide kaupa kauplesid, või emad tegid sama lehma müües või seapõrsast ostes...

Seisatades ühe pudukaupmehe telkpoes esisel mõõdujaid silmitsema, tundis Eedu end õlast puudutatavat ning ümber pöördudes nägi siis — venda Arnot.

„Oo, sina, tere!“ hüüatas Eedu rõõmsalt, sirutades käe. „Kas üksik või?“ küsis ta siis.

„Üksik jah, tulin rattaga,“ seletas Arno venna kätt surudes.

„Nii — ja tütarlastki pole?“ naljatas Eedu. „Äiataat näis küll ennist hobuseid parseldavat.“

„Olgu!“ ütles Arno kuivalt ning vend märkas ta näos ebaharilikku tõsidust, peaaegu nukrust.

„No-noh,“ imestas ta, „mis siis viga?“

Arno lõi käega ega vastand. Ent siis näis ta ümbermõtlevat — olid nad ju Eeduga alati üksteisele omad saladused usaldanud, ning nii ütles ta siis nüüdki: „Lähme kusagile vaiksemasse kohta, siis räägin sulle, kui tahad.“

Nad siirdusid kalmistule, mis asetses otse laadaplatsi ääres. Siin vanade puude all oli vaikne. Laadakära kostis nagu summutatult ning harva liikus siin-sääli kolletanud lehtedega kaetud haudade vahel mõni üksik inimene. Siin tundus eriti selgesti sügist ja kõige ilusa kõrvalust. Arno kondis kaua vaikides venna kõrval enneki sõandas avaldada: „Ma olen pigis, Eedu... Ilse on... noh... nii sugune juba...“

„Mis sa räägid?... Sinust?“ kohkus Eedu, aimates venna katkendliku tunnistuse tuuma. Arno vaid noogutas tummalt.

„No mis sa ütled!“ ei saanud Eedu end kuuldust toibuma.

„Mis sa ise siis ometi mõtlesid?“

„Mis sääli mõtelda oligi,“ vastas Arno.

„Noh kui lood niikaugel, üks siis pead tüdruku ära võtma, muud midagi,“ tähendas Eedu.

„Ei,“ raputas Arno pääd, „seda ma ei tee, tulgu mis tuleb!“

„Aga veli, aumees ometi ei toimi nii, et...“

„Ega temagi mind ausalt enese juure vedand“, ägestus Arno.

„Vedas? Tema vedas sind?“ kordas Eedu.

„Kuule, sa oled ometi mees — või ei ole? — ja mehena pead suutma enese üle valitseda, või...“

„Tagajärgede eest vastutama,“ lõpetas Arno. Tean, tean seda, aga siiski — temaga abielluda; see on vastik... Või kuhu ma panengi praegu naise? Isakodus on nagunii alles võorasema lapsend ees, ise ka midagi pääle hakata ei suuda — mine kas või äiaga laadale hobuseid parseldama ja rahvast petma. Ei, seda ma ei tee!“ kinnitas Arno veel kord.

„Vahest äiataat annab mõnituhat krooni kaasa,“ katsus Eedu naljatada, „võid ka talu osta, nagu mina ostsin Mägila.“

„Oota veel seda,“ põlastas Arno, „pole sääli midagi saada. Tea mis selle hobustega parseldamisega ikka saadakse. Küllap see läheb juba vanamehe kõrist alla.“

„Aga mis sa siis mõtled teha?“ küsis Eedu tõsines.

„Tea seda isegi, — üks jäägu, nagu on,“ arvas Arno. „Teisel kool lähen sõjaväkke, aastaks ajaks olen tast ikkagi lahti.“

„Ja siis?“ küsis Eedu etteheitvalt, „kas see aasta kustutab selle? Oi, vennas! Nüüd näed, et sul ei ole naist kusagile panna, nüüd on ta vaid vastik parisniku tütar. Aga varemalt? Miks ei mõtelnud sa sellele varem? Ja oli tüdruk mis ta oli, tegi mis ta tegi, ent nüüd on sul veel kohustus ka lapse vastu, o ma lapse vastu, kel on õigus nõuda endale seaduslikku isa. Mõtle ka sellele!“

Ent Arno raputas vaid pääd. „Arvasin, et annad mulle mõnd paremat nõu,“ ütles ta siis.

„Ei tea muud paremt nõu, kui et inimene pidagu oma kohused meeles — esijoones. Ei tuleks ka mõelda ainult sellele, mida meilt võidakse nõuda, vaid ikka seda, mida ollakse meilt õigustatud nõudma, kuigi seda ei tehta, vahest teha ei saadagi...“

Kõneldes olid nad jõudnud tagasi kalmistu värvasse. Nagu kokkuräägitult suundusid nad nüüd tagasi laadaplatsile, kus Arno venast peagi lahkus. Eedu uitas ükski edasi, arutades endamisi vastkuuldud uudise kallal... Siis nii kaugel on Arno asjad, uskumata, aga küllap tõi, kui ta ise ütles. Täbar seisukord, ega saa salata. Lausa võimatu nii pääseda, nagu ütleb vanarahvas, et „hundid oleksid sõõnd ja lambad terved.“ Jah, pill tuleb pika ilu pääle ning eriti veel siis, kui seda esimest ilutsemist kohe põhjani võetakse. On looduseski kevad — öitsengu- ja külviaeg ent nende vahel on suvi — pikk soe suvi, et kõik areneks korrapäraselt. Aga niiviisi kui Ilse ja Arno — sääl nagu järgneks sügis otse kevadele: alles olid ise lapsed — nüüd isa ja ema, oi, oi... Nii see on, kui ei püüta säilitada noorusaardeid, ning hiljemini siis oiatakse, et noorus on kadund nii kiiresti käest...“

Nõnda mõtiskles Eedu, jõudmata mõttes küll ei kuhugi, nagu kõndideski edasi-tagasi ikka sama rada laadapoodide vahel, hoolimata kaupmeeste hüüdeist ja kutseist: „Kaubale, kaubale, noorhäräl!“

Helmit nähtavasti laadal polnud, seepärast otsustas Eedugi lahkuda, et külastada teda kodus, tehes oma koduteele kõveruse sisse. Pakk maiustusi laadakostiks — see oli ühtlasi Eedu ainus tänane ost, ja ta asus tagasisõidule...

Kui Eedu ilma hämardudes koju ei ilmud, sai Maret rahutuks. Ta teadis, et vennial polnud laadal erilisi toiminguid — mis peaks ta sääl siis niikaua tegema? Kui ehk juhtus mingi õnnetus, puges arglik mõte Mareti muretsevasse pähe; laadaaeg, mine sa tea. Eedu ei võtnud küll viina ega polnud ka iseloomult tülitseja, ent... Ja üha sagedamini pöördus õe pilk teele, kust ta lootis näha tulemas tuttavat hobust, ent ikka asjatult...

Maret toimitse sigalas, kui koer hakkas äkki haukuma, samas aga jälle rahunes. Keegi nüüd tuli, siis oli see tuttav — vahest Eedu?... Ent oli vaid kooliõpetaja Tohver, kes oli silmand Maretit sigalas, tuli sinna.

„Tere õhtust! Ja jõudu kah!“ tervitas ta.

„Tere jah, ja eks kulu jõudugi,“ naeratas Maret.

Kooliõpetaja pakkus kätt. „Vabandage, mu käed nii räpased,“ tõrkus Maret seda vastu võtmast.

„Mis sellest,“ ja kooliõpetaja haaras ise Maretit käe, „selliseid käsi võib aukartuses puudutada,“ lisas ta.

„Ah mingel!“ tõrjus Maret. „Austatakse ikka neid käsi, mis on puhtad ja — hästi hoolitsetud.“

„Vääraustus,“ arvas kooliõpetaja. „Töös määratud käed on määratud auga, ent hoolitsetud käed on — vabandage mind! — nagu parasiidi kirev koorik: tunnus, et elatakse teiste nahal.“ Maret vaikis. Kooliõpetajal võis ju õigus olla, ent see õigus oli selline, mis üldse ees veel ei kehti. Et enamik otsustab asja vastupidi, seda teadis muidugi kooliõpetajagi niisama hästi.

Sigu vaadates pöördus kõneaine neile, kuna kooliõpetaja Tohver oli kunagi isatalus olnud suur seakasvatuse pooldaja, kuigi vanemad alati sigade tulu üle olid nurisend, — siis kõneldi nüüd sel teemal pikalt ja laialt, kuni kooliõpetaja lõpuks küsis:

„Peremeest ei näigi teil kodus olevat?“

„Pole jah,“ vastas Maret, „hommikul läks laadale, nüüd ootan teda juba mõnda aega, ei tule ega tule.“

„Hakkas ehk sõpradega napsitama — laadaaeg,“ naljatas kooliõpetaja.

„Ei ma seda küll arva ega kard,“ vastas Maret kindlalt, „küllap on juba muud põhjused.“

„Muidugi, muidugi,“ kinnitas kooliõpetaja, „ja kuigi enneaegne muretsemine on ülearune, kui palju kergem oleks kodustel siiski oodata, kui laadalt kaoks viin! Kas selle läbi on veel vähe õnnetusi juhtund!“

„Aga just see mõnel mehel see laada mõte ongi. Vanasti olnud laadad ikka vajaliseks ostu-müügipaigaks talurahvale, nüüd aga näikse sääl rohkem joodavat ja muidu laaberdatavat kui asju aetavat,“ arvas Maret.

„Laadakaupmeeste õnneks,“ seletas kooliõpetaja. „Purjus inimesele alati kergem praakkaupa kaela määrida kui kainele. Ja need hulgalised pettused ja tüssamised hobuste müüki-del-ostudel, küllap viin mängib säälgi oma osa. Liiku juuakse enne ja liiku juuakse pärast; ja alles siis, kui pää selge, nähakse, et ollakse petta saand...“

„Mul olnuks peremehega pisut kõnelemist,“ selgitas kooliõpetaja lõpuks oma tuleku põhjuse. „Teil nüüd rehed pekstud ja kartulid ülal — vahest leiduks peremehel mõni päev aega kooli juure tulla. Tahaks lasta sääl aia läbi künda. Ja siis veel: kas saaks ehk mõne koorma laudasõnnikut osta — nii mulla elustamiseks?“

„Lubada mina muidugi ei tea, aga see päev või paar peaks Eedul ikka aega jätkuma,“ arvas Maret. „Samuti sõnnikuga. Teate ju küll, et see on talu kuld, mida õige peremees kunagi meeldi välja ei anna.“

„Te katsuge mõjutada, et Mägila peremees annaks,“ soovitas Tohver naljatoonil. „Rääkige talle nii-ütelda auk pähe.“

„Mis te ometi mõtlete!“ tõrjus Maret teeseldud pahameelega. „Kas te ei tea, et „kelle leiba sa sööd, selle laulu ka laula“. Seepärast, niikaua kui minulgi Mägila pure suus, haugun ikka Mägila uste ees, et siit midagi välja ei viidaks, olgu siis majast, aidast või — laudastki.“

Andrus Johani
KARTULIKOORIJA



„Haugute koerana, valvate koerana ja võib-olla saate kord tappagi koerana,“ naljatas kooliõpetaja.

„Kasvõi tappagi,“ nõustus Maret, „aga teate ju, kuis ütleb pühakiri: „riik, mis isekeskis riisus, ei või seisma jääda“. Ning üks ole selline riik iga talu ja üks ole nähtud, et kus mitut pidi vedama hakatakse, sääl on talul, samuti ka kogu perel, varsti laul lauldud. Aga,“ jatkas ta siis tõsisemalt, „mõni koorem sõnnikut peaks siit koolimaile ikkagi jatkuma — kasvõi sellekski, et säilitada häänaaberlikku vahet. Ning kuna hääd naabrid katekismuse järgi kuuluvad kah igapäevase leiva juure, siis pean ma ju sellegi eest haukuma,“ naljatas ta jälle.

„Sellisest leivakõrvasest hoolitakse küll vähe,“ naeris kooliõpetaja, „rohkem eelistatud on juba tülid ja vimmakiskumised, milleta naabrid nagu ei saagi elada — samuti kui leivata.“

„Aga naabrite noorus küll! Mida enam kisklevad vanad, seda rohkem sõbrutsevad noored. Kas pole nii?“ küsis Maret.

„On küll,“ nõustus kooliõpetaja, „aga vaid seni, kui nad on noored; kui nad aga juba ise

talu peavad, siis astuvad nemadki jälle isade jälgedes.“

„Kahjuks küll,“ nõustus Maretki. „Kui ometi kõik noored meenutaksid luuletaja sõnu: „Vaid säält, kus isa seisma jäi, veel julgelt edasi sa käi. Ja ära otsi jälgi eel, neid kõige rohkem — karjateel...“

„Nojah,“ lõpetas kooliõpetaja viimaks kõneluse, „ma pean ka jälle minema; viidan muidugi asjatult teie aega siin. Ja arvate siis, et võin teie peremehele lootma jääda?“

„Kindlasti,“ kinnitas Maret, „küll ma talle juba räägin.“

„Oleks hää küll. Ja siis tulge juba tuleval suvel meile marju sööma.“

„Ei nii kaugele tea praegu midagi,“ arvas Maret. „Ons teist siis veel lubajat või minust tulijat.“

„Loodame, et on.“

„Minugi poolest; üks elu ju lootuses seisagi, muidu peaks igal sügisel kõrvad pää alla panema,“ arvas Maret.

„Ent nüüd elame uue kevade lootuses,“ nõustus kooliõpetaja...

M. Suveste.



J. Kaup.

Inimesed Issanda teedelt.

(Järg.)

Valdu oli Nükal esimesi, keda huvitas noorte uus tegevus. Tedagi nähti aegajalt peatuvat noorte hulgas, kus näitas midagi, seletas. Ja samast karjamaaservast nägi ta ühel õhtul piki teed tulevat helekirjus kleidis Leelit, nägi teda parajasti siis, kui õpetas Roometi Lindale kaugushüpet. Sõnatult pöördus Valdu, rutates teele. Selgesti paistis karjamaaservale, kuidas mõlemad nõutlesid silmapilgu ja pöördusid siis piki põllupeenart väljade vahele, suundudes jõe poole.

— Sa oled nüüd huvitatud aina spordist! ei saanud Leeli jätta märkimata juba esimese kümne kõrvuti astunud sammu järele. Valdule näis, nagu oleks selles lauses pisut kibedust.

— Ainult spordist? küsis ta vastuseks. — Ei, kuid olen huvitatud ka spordist...

— Ka Linda näikse seda olevat, jatkas valgejuukseline tüdruk. Kui Valdu vaatas talle imestanult otsa, nägi ta teise suuris silmis karmi, seni võõrast läiget. Ta pidi naerutama. Samas katkestas Leeli jutu sellel kõneainel.

— Isa palus mind sulle ütelda, et tuleksid Parmule, alustas ta kõnelust teisalt. — Tal olevat tarvis sinuga kiiresti rääkida — olid ju andnud talle nõu ja...

— Ja-jah, nõu ja... laskus Valdu mõttesse. Nii sammusid nad hetke vaikides. Nagu toorkordki kodupõldude-vahelisel teel, millal isa seisatas naaberküla kiriku kellade heliseses, nii noppis Leeli nüüdki mõne lille peenra kõrvalt, astus siis jälle edasi vaikiva Valdu kõrvalt. Nii lähenesid nad üsna luha kaldal asetsevale söötijäänud maatikile, millele oli juba jõudnud kasvada tugevat lepavõsa ja madalaid kadakapõõsaid. Selle võsa ja nende kadakapõõsaste vahel oli üksikuid suuri kive. Ühe sellise juures peatus ikka veel vaikiv Valdu.

— Istume siia! palus ta.

Lausumata sellele vastuseks sõnagi, toetus Leeli seljaga vastu kivi, asudes pääd langetades näppima karikakart.

— Jah, ühmas siis järsku Valdu. — Andsin su isale nõu, aga kas on sellest midagi kasu, kas see muudab midagi?! Rahu tuleks so-

bitada külade vahel, Rahu! Nüüd aga sõidavad paadid ühest külast üle piirijõe teise — politseinikega...

— ... ja pastoritega, jumalasalastega, kes juhatavad läbiotsimist! löikas Leeli ta lause. Ta hääl oli vihane, pilkav ja karm-andestamatu ühtlasi. Siis katsus ta naerda, kuid see ei õnnestunud hästi, vaid kostis pigemini kähinana.

— Pastoritega? Pastoritega — ütled sa? Vembusauna pastor oli siis kaasas? ei suutnud Valdu küllalt korrata üht-sama küsimust. Leeli kehtas halvakspanevalt õlgu.

— Oli kaasas ja otsis Vembusauna vähipüüdjaile varastatud kahvu! Need pidavat ju olema Parmul, — säälsamas talus, mille aias pastor istunud ja...

— Leeli, jätta ometi! palus Valdu. — Ma ei mõtelnud ju tookord seda nii kindlasti...

— Ja ometi läksid selle mustajuukselise...

— Leeli, palun sind! haaras Valdu tüdrukul õlgadest ja tõmbas ta üsna enda vastu. — Mis on minul tegemist selle mustajuukselise Roometi Lindaga ja mis on Roometi Lindal tegemist Vembusauna pastoriga?

— Tegemist, tegemist! torises tüdruk ja ta muidu nii naeratavad huuled olid ikka veel pruntis.

— Noh, näed! naeratas nüüd Valdu juba vabamalt, märgates teise viha lõtvuvat. — Ja mis on sinul siis nii väga Linda vastu? Ta on ometi nagu sinagi nükakülalane. Oleme ju kõik ühetaolised inimesed, inimesed, kes rändame oma rada siin issanda teedel, nagu ütleb su isa, ja sureme kõik ühtviisi! Milleks seesugune viha, mis päälegi kahjustab, hävitab?

Kuid Leelisse oli sel päeval läinud väike saatan ja aegajalt tõstis ta ikka veel kiusa-kalt pääd.

— Ma ei taha, ütles ta mossitades, — et sa ameled Lindaga, et spordid temaga koos, käid Roometil ja... jääd sinna vahel üsna hiliseks.

Nüüd naeris Valdu juba päris südamest. Ja. seejuures tõmbas ta Leeli üsna enda ligi-

dale, nii lähedale, et algul surus vastu ta õlga üks tüdrukuga õlg, siis aga lähenes ka Leeli kiiresti tõusev ja vajuv rind...

— Ja nüüd pead sa ütlema, küsis Valdu viimaks, hoides Leelit endiselt käte vahel, — kas isa saatis sind tõesti mind kutsuma?

— Ei, vastas Leeli veidi häbelikult ja naeratas suurte silmade sädeldes, — ma ise tulid, et sind näha!

Kiiresti peitis ta siis päa Valdu õlale, nii et lehvivad juuksed katsid kogu Valdu näo.

Kui Valdu päikeselooajakul sammus üksi Loopre poole, meenusid talle jälle kaks tüdrukut: üks sale ja valgepäine, pehmete kätega, teine — ruuge ja pisut masajam. Kõrvuti nende kahe kujuga kerkis silme ette tee, mis Saadu külast tulles viib Roometi väikese poemaja lähikonnast mööda, Vembusauna külla; ja teine, mis kulgeb Parmu tagant läbi luha ja üle nägusa silla otse alevikku viivale teele. Seda viimast teed ja silda, milliseid Valdu oli nimetanud poolkogemata, soovis Parmu Tõnu. Valdu aimas, et nende ehitamiseks on lähemal ajal algamas eeltööd. Aga veel ei olnud tal enesel, kuigi just tema oli mõlema soovitaja, seisukohta. Tõsi küll, Valdu soovis, et Nükakülas muutuks mõnigi elunähtus. Siin oli külanoorust, kellel polnud õiget ajaviidet. Küll olid nad nüüd lähenenud spordile, kuid Tõnul oli õigus — majad Nükakülas on armetud, uhke seltsimaja seisab tühi ja põrinitseb. Maanoortest tuleks siia luua ring, mis viiks elu ja tegevuse seltsimajja, aitaks kohendada hoonete ilmet ja teeks muudki, mis oleks kasuks Nükakülale. Kui püüaks Vembusauna kord eduga üle trumbata, senise joni ja kiusu asemel?

VII.

Kuigi aeg oli juba hiline, läksid nad selgi õhtul jõele — Joosep Raudkaarna ja Loopre Valdu. Kui Valdu jõudis koju, ootas Joosep teda juba. Päike oli parajasti loojenemas.

Ei jäänud Nükaküla-poolsetele vähilistele märkamatuks, et püügiks valmistuti ka Vembusaunas. Mäenukil Vembusauna ja jõe vahel askeldas mehekogusid, kelledest selgesti tuntü Otša Eedit, Vembusauna kuulsaimat kaklejat. Kuna ta pisut lonkas, oli teda kerge teiste hulgast eraldada. Vähemalt sel aastal ei olnud teda püügipaadi juures varemalt nähtud.

Joosep Raudkaarna vaatas Valdule tähendusrikkalt otsa.

— Vembusaunas haučavat kättemaksu nükalastele nende kahvade pärast, ütles ta nii muuseas.

— Sa siis arvad, et Tõnu ikka tõesti? küsis Valdu.

— Tõnu nüüd või keegi teine... venitas Joosep vastuseks, — aga eks Tõnu oli sulastega ikka käinud tookord jõel, ja kahvad olivat kadunud!

Valdu ei vastanud. Mõlemad mehed otsisid sobiva püügipaiga, varustasid kahvad värskeloomalihaga ja asetasiid nad kohtadele. Päike oli juba vajunud Parmu-tagusesse männikusse. Vembusauna tagant löi taevaserv mustaks. Õhk läks umbseks ja pilv kerkis pikkamööda kõrgemale. Juba sähvatas esimesi välgu siksakke.

— Saame äikest! tähendas Valdu pärast pikemat vaikimist, kui mõlemad mehed olid parajasti lõpetanud järjekordse kahvade vaatamise ja kaldal suitsetasid.

Joosep Raudkaarna noogutas.



O. Henberg
VÕSU MAASTIK

— Peaksime tõmbama paadid parajaks ajaks kaldale ja kummuli keerama, andis ta nõu. Siis ta aga järsku naeratas ja lisis nokkivalt:

— Või ehk — võtad mindki korraks kaasa sinna Parmu peretütre aita... nii vihmavarjuks?

— Ei ole ma aidas käinud! vastas Valdu kindlalt ja lisis otsekohe:

— Täna näikse vähipüüdjad olevat all- ja ülalpool.

Joosep ei katsunudki enam endist kõneainet jätkata. Ta tõusis istumast, ronis kõrgema kingu otsa ja vaatas mõlemale poole. Valdu järgnes Joosepile.

Nende kõrvu ulatas sõudelattide klõbinat mõlemast küljest. Aegajalt nägid nad, kuidas lamedad püügikünad ilmusid sahisevast roost, libisesid osavast latitõukest juhituna üle lageda vee ja kadusid uude roogu.

Järsku kuulsid mehed põldude vahelt, jooksumasse. Nad pöördusid peaaegu korraga sinnapoole ja nägid, et mööda põllupeenart läheneb Parmu peretütar. Peaaegu vallatuna ja paljajalu jooksis ta mööda põllupeenart jõe poole, tume rüüt tõmmatud üle juuste ja õlgade, karvane karjapeni mõne sammu kaugusel taga.

Leeli hingeldas, kui jõudis meesteni, kes jäid tulijat sõnatult silmitsema.

— Ah, ütles ta siis, — hää, et teid leidisin. Isa on midagi kuulnud Saadu küla pois-teit, kes püüavad täna vähki säääl ülalpool, näitas ta käega Ristimetsa poole. — Ta saatis mind siia ja palus teid mõlemaid kohe Parmule tulla. Olevat tähtis ja kiire.

Meheed ei lausunud veel sõnagi.

— Lähme kohe, siis jõuame enne äikest! käis Leeli pääle. — Ja, muutus ta järsku kelmikaks, — Maire on linnast koju tulnud ja...

Lause lõpu lämmatas järsk raksatus üsna lähedal. Pilv oli tõusnud juba peaaegu pää kohale, juba hakkas langema esimesi piisku.

— Eks lähme siis! nõustus viimaks Valdu ja vaatas kaaslasele naeratades otsa, nagu tahaks ütelda: „Nii, tahtsid pääseda Parmu peretütre aita, — eks sa tule, võib-olla Maire ootab sind, olite ju noortena sõbrad...“ Võib-olla meenus see kunagine sõprus sama silmapilgul ka Joosep Raudkaarnale, võib-olla aimas ta kaaslase mõtet. Ta ilme läks märksa süngemaks, ja Joosep nohises pisut.

— Ei! ütles ta kindlalt ja veidi liiga karmilt, nii et ta juba järgmisel silmapilgul pehendas häält ja püüdis naeratadagi.

— Sina, Valdu, mine ja räägi siis pärast mullegi. Mina aga jään siia, kahvade juure — lükkan sinu paadi kummuli vihmavarjuks ja vaatan aeg-ajalt kahvu...

Ja kuna ei Leeli ega Valdugi teissugused ettepanekud ei suutnud Joosep Raudkaarnat ta otsuse jämedate piiskade all, joostes käsikäes mööda sama põllupeenart, mida mööda oli tulnud Leeli, üles talu poole, kuna Joosep jäi kohmitsema Valdu küna juure, mille keeras kummuli, asetades istepingi küna külje alla madalaks toeks. Nii moodustas ta enesele vihmavarju, millist siin, vaenuliste külade vahelisel jõel, kus puudusid küünid, kasutasid vähipüüdjad alati.

Kui Leeli ja Valdu jõudsid väikesse kõrvalvärava juure, mis viis ummistavasse aeda, peatus Leeli, vaadates naeratades Valdude silmi.

— Ega sa ole kuri? algas ta leebelt. — Aga... ega isa sind täna kutsunudki, palus tulla homme. Mina ise ainult...

— Sina ise ainult...

— Jah, mina ise! kordas Leeli veenvalt. — Tahtsin, et tuleksid vihmavarju.

Ja Valdu vastust ootamata, haaras ta tal käest, avas tasa ja ettevaatlikult aiavärava ning juhtis Valdu sirelipõosaste vahelt väikesse suvimaja juure Parmu suure viljapuuaia ühes nurgas, mis oli kord mõeldud õunte ja mee hoiuruumiks, nüüd aga seis is pooltühjana. Valdu ei olnud kunagi varemalt pääsnud siia väikesesse aiamaajja. Seda enam hämmastas teda, kui mugavaks oli Leeli teinud ruumi, mida ta kasutas suvise elamuna. Siin valendas voodi, säääl oli valge linaga kaetud laud, mis tundus kuidagi soojendav parajasti tugevaks paisunud rajajuure ja vihmavalangu kõrval ümber maja. Kiiresti oli väljas üsna hämaraks läinud, peaaegu pimedaks. Vihm peksis nagu mingis tasumistuhinas musti aknaruute, torm vingus üha tugevamini ümber maja ja aegajalt lõhestasid vinguvat pimedust järsud silmipimestavad valgusähvatused, milledele kord lühema, kord pikema vaheaja järele järgnes tugevaid raksatusi, — nii tugevaid, et panid värahtama Valdugi. Hirmunud linnuna surus Leeli end Valdugu vastu.

— Sa ei karda ometi? küsis Valdu. Ta tundis, et Leeli väriseb.

— Ei, nii on mul hää; vastas Leeli. — Aga sinuta — siis oleksin kartnud, hirmsasti oleksin kartnud!

Nii on mul hää, — see jäi Valdul peatuma kuski sisimas, hakates säääl keema ja surisema. Seesugune oli olnud temagi kujutelm kord aastate eest, enne toda abielu ja sellele järgnenud täielikku laostumist. Ja mis oli sellest saanud?

Aga Valdu ei tahtnud minna raskemeel-seks, ta ei tahtnud praegu üldse mõelda ega juurelda, sest nii, hoides Leelit enda lähedal, oli temalgi hää. (Järgneb.)





Rootsi noorus matkale.

Rootsi maanteil võib peaaegu igal kilomeetril kohata jalgrattail vastusõitvaid röömsatujulisi, päikesest ja tuulest pruuniks kõrbenud noori. Seljas kerge sportülikond, jalgratta parkiraamil mitu kotti-kohvrit pagasina, nägu naerul ja suus röömsad laulud — nii sõidetakse.

Noori liigub küll üksikult, küll paarikaupa, sageli ka suuremais salkades. Kes nad on ja kuhu nad lähevad? Nii küsib olusid mittetundev välismaalane. See on rootsi noorus oma puhkeajal. Ei minda vaba puhkusnädalat veetma mitte mõnda suvituskohta ega lõõda aega surnuks rannaliival lebedes, vaid võetakse ette jalgrattamatku, suundudes küll põhjast lõunasse, küll idast läände.

See rändurivaim näib rootslasil olevat veres juba maast-madalast. Nii võib näha matkamas noorukesi kooliõpilasi, perekonnaisa koos poja või tütreaga, abielupaari, või kogu perekonda — meest, naist, lapsi.

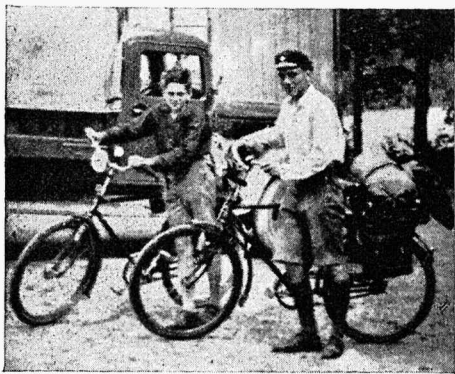
Vastavalt vajandusele on Rootsis ka turismiolud igati soodsad. Vähemalt öömaja saamine on turistil — rändlinnul alati kindlustatud. Organiseeriva keskasutusena tegutseb siin Rootsi Turismi Liit, kelle kontrolli all töötab 13 turistijaama ja on üle riigi tihe ränduritekodude võrk. Ränduritekodude arv oli 1936. a. 215, 1937. a. oli neid 249 ja tänävu suvel 270. Kõik need kodud töötavad Turismi Liidu alatise kontrolli all ja päämiselt suvekuudel. Matkaja, kes soovib ränduritekodus

öömaja leida, peab enne Turismi Liidus registreeruma. Ööbimine maksab registreerumiskaardi ettenäitajal 50 ööri, Taanist, Soomest, Norrast ja Islandist päritolevail 1 krooni ja teiste maade turistidel ilma registreerumiskaardita 2 krooni.

Mul oli võimalus tutvuda rändurieluga kui ka ränduritekodudega kahenädalase matka jooksul Lõuna- ja Lääne-Rootsis.

Ränduritekodu — see on maailm omapärase eluga. Varahommikust hilisõhtuni valitseb siin vilgas elu: tullakse, puhatakse ja minnakse jälle. Kodu ise asetseb peaaegu alati väljaspool linna, peidetuna puude varju. Asukoha leidmine on siiski lihtne. Linnas teab igaüks juhatada teed sinna, ning ka madalad valged sildikesed nooltega on matkajale kodu leidmisel abiks.

Ränduritekodu ruumideks on sageli kooliruumid või eriti seks otstarbeks ehitatud majakene. Voodeid on asukoha tähtsuse järele 10—80. Hoollimata sellest, et siin on tihtigi koos väga mitme rahvuse esindajaid, valitseb väga sõbralik õhkkond. Jutuajamisel räägitakse mingit rootsi-taani-saksa keele segu, millest saavad aru kõik kohalolijad. Turismi liit omalt poolt on püüdnud igati kaasa aidata selleks, et rändurid pääle puhkuse tunneks end säälsel tõeliselt nagu kodus. On soetatud ajakirju, murretsetud seltskondlikke mängu ja tihti kõlab kodust juba emalt vastu röömsatujuline laul.



Rootsis on väga levinenud matkamine jalgrattal. Kogu matkavarustus on paigutatud pakivraamile.

Rändur on aga siiski tulnud kodusse vaid puhkuseks väsitavast sõidust, ja juba varahommikul algab siin vilgas tegevus. Kes pakib ja kohendab reisivarustuse kallal, kes määrab ja nokitseb jalgratta juures, ja juba varakult, kui kastetilgad on alles pärlidena rohus, läheb jällegi sõiduks — vastu tundmatule kaugusele.

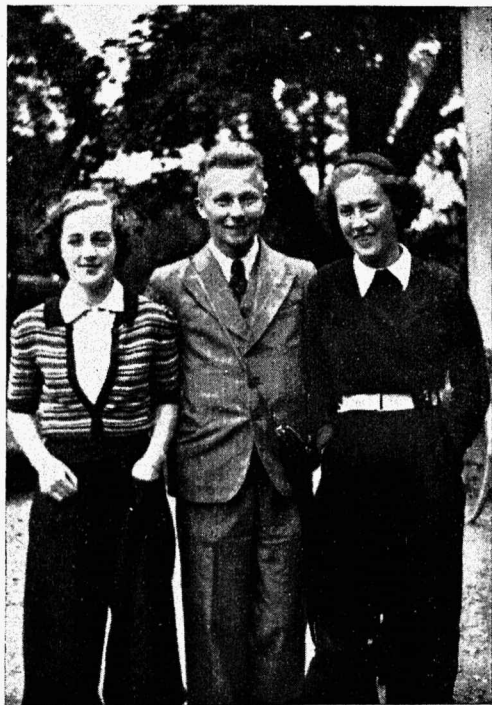
Rändur ei valmista endale alati päevakava ega püüa tingimata teatavat arvu kilomeetreid sõita läbi. Sest kuigi matkatakse, on see aeg ühtlasi ka puhkuseks, kus pole alati tarvis olla aja ori. Tehakse mõnigi peatus selleks, et ronida tee ääres oleva graaniitkalju tippu, leitakse end vähemalt kordki päevas kusagilt lahe karastavaist voogudest ja pannakse pää pärast lõunatamist teeääses männikus puhkuseks mättale. Nii on rändur alati värske, alati puhanud; ja kui puhkusaeg on lõppenud, asutakse uue jõuga oma igapäevase töö juure.

Muide jutustas keegi matkav rootsi tütarlaps: „Meie, rootsi noored, oleme üldiselt küll väga sportlikud, aga meis on siiski säilinud seda lihtsat loomulikkust. Ja kuigi peame suurema osa aastast veetma linnas töötades, käies vabal ajal kinos ja kohvikus, meeldib meile siiski maaelu ja tutvumine loodusega. Selleks matkamegi, et näha kõike seda, mis on looduses ilust ja kaunist.“ Jäi tunne, nagu oleksid need sõnad öeldud kogu matkava rootsi noorsoo nimel.

Meil puuduvad kahjuks matkamiseks säärased võimalused kui Rootsis. Puuduvad öömajad ränduri jaoks, kuid puuduvad ka matkajad — turistid. Öeldakse ju küll, et meie kodumaa loodus olevat niivõrd vaene, et siin polevatki midagi huvitavat. Vastuseks võiks ehk öelda seda, et kuigi meil puuduvad mäed lumiste tippudega ja orud haigutavate kuristikudega: ilutu pole meie loodus siiski. Peab vaid olema silma kõige selle vaatlemiseks ja veendumiseks, et ka meil on looduslikult kauneid paiku ja Eesti omapärast põhjamaist ilu. Organisatsioonidel ka maanoorsoo-organisatsioonidel on kodumaa tutvustamisel suur töö-

põld ees. Ja kui ütleme, et oleme turismi-korralduses, millest tõin ülalpool vaid väikese näite kui ka üldises organiseerumises teistest riikidest taga, ei tohi siiski lootust kaotada. Peame teadma, et kui ka tulevikus sammume noorsoo organiseerimises säärast pidevat tõusuleed kui mõne viimase aasta jooksul, siis ei ole väga kaugel see aeg, kus meilgi noored õpivad matkama ja kus sellele senisest rohkem tähelepanu omistavad mitte ainult skautlikud, vaid ka teised noorsoo-organisatsioonid. Aega selleks leidub. Usun, et ka maanoored saavad hää tahtmise juures 2—3 vaba päeva selleks, et teha jalgrattal väike matk oma kodu- või naabermaakonnas. Turismiolude korraldamine ja matkamine on tõesti väärt, et sellest räägitaks senisest rohkem ja et see mõte hakkaks liikuma ka laiemais rahvahulkades. Kui rootsi noortest hõõgub vastu isamaalisuse tunnet ja kodumaarmastust, siis ongi see ehk tingitud sellest, et tuntakse kodumaad, et tuntakse end nagu väikese osakesena sellest loodusest ja sellest mullast, mis tuleb teha senisest veelgi viljakandvamaks. Seda meelust ja vaimu ja seda ühtekuuluvustunnet loodusega on õhutatud ja saavutatud maanoorsoo-organisatsioonides töötades, aga suur osatähtsus on selle kõrval ka matkamisel.

M. Kala.



Peagi leidsin endale matkakaaslasteks kaks lõbusat rootsi tütarlast.

eeltööd pikemat aega, kaalutagu ja mõtel-
dagu läbi laagri töö ja tegevuskava kõigis
üksikasjades, et selles ei oleks lünk, tühje
kohti, aga ka mitte ülekoormatust. Sa-
muti tuleks laagri korraldajail koha valikus
kaaluda, kas asukoht, kus soovitakse koha-
päässete noorte poolt laagrit korraldada,
pakub neid eeldusi, mida nõuavad ühiselu ja
töö edukus. Selleks peaks laagri juht ko-
hale sõitma, oludega tutvuma ja alles siis
lõpliku otsuse tegema.

Laagri piirkond.

Tekib küsimus, kui suure piirkonna peaks
laager haarama. Seni on peetud maakond-
likke ja konvendipiirilisi laagreid. Senistel
kogemustel tundub, et on mõtet korraldada
neid mõlemaid. Maakondlik laager võiks
kesta 2—3 päeva, konvendipiiriline 1—2
päeva. Pääle selle võiksid tulla kõne alla
maakondadevahelised laagrid, mis looks
võistlusmeeleolu ja tooks töösse uut hoogu
ja eluvust. Sobivaimaks laagrite korralda-
mise ajaks ilmastiku ja ühiselu seisukohalt
tuleks pidada ajavahemikku juuni—septem-
ber.

Laagri kord ja töökavad.

Laagri töö edukuse huvides peaks kogu
laagri töö ja tegevus allutatama ühele isi-
kule, kelle korraldustele tuleks vastuvaid-
lemata alistuda kõigil laagrist osavõtjail,
olgu need siis laagri juhi lähemad kaastöö-
lised või laagrist osavõtjad noored. Juht
peaks olema vaba õppetöö ülesannetest.

Toitlustamine peaks sündima ühiselt. See
võimaldab aega kokku hoida ja loob sood-
said võimalusi kogemuste andmiseks mass-
toitlustamises.

Eeloleva aasta laagrites esiletõstetud
tööaladeks võiksid olla heinaseemne-
kasvatuse ja linnukasvatuse
puutuvad küsimused. Need on eeloleva
aasta lõõktööd maanoorteringide töökavades.
Jatkata tuleks kodukaunistamisse ja aian-
dusse puutuvate küsimuste süvendamist.
Uue päätükina tuleks võtta kavva noorte
tööde väljapaneku küsimus põllumajandus-
likel näitustel. Sel alal valitseb näitustel
veel juhuslikkus. Siin tuleks teatud aladel
välja töötada standardalused. Edasi peak-
sid laagrites toime tulema töövõistlused.
Võistlustöödest osavõtmine peaks olema lu-
batud ainult neile noortele, kes on soori-
tanud teatud eelvõistlused. Hoidutagu aga
liigse koormamise eest, et ei tekiks ras-
kusi kavas ettenähtud kellaegadest kin-
nipidamises. Selleks olgu võistlustel tarvi-
minevad abinõud aegsasti valmis muretse-
tud.

Õhtune aeg kasutatagu ühise lõkketule
juures. Kuid seegi aeg ärgu olgu tühine
pillerkaaritamine. Lõkkeõhtu peaks andma
ideid ja materjali kohapäässete omavahelise
koosviibimiste sisustamiseks pärast laag-
rist lahkumist. Lõkkeõhtu tuleks ette val-

mistada. Laagrijuht peab olema teadlik et-
tekannete sisust.

„Noor olla on kevadet rinna sees kan-
da“. Kui nõnda, siis — eemale raugastu-
mine noortest! On ebaloomulik, et elujõu-
line noor, kes peab looma Eestile uut tule-
vikku, kõnnib, pää rinnale vajunud, samm
lohisev, aeglane, iga liigutus nagu vägisi
välja kistud. See on inetu. Seepärast
peaks laager kujunema paigaks, kus noored
saaksid vajalikku õppust ka käitumises ja
esinemisoskuses.

Laagris peaks aset leidma juhiste and-
mine ka võimlemises ja rivilises õppuses.
Loendus, tööleminek, võistlusmeeskondade
väljakule ilmumine sündigu rivikorras,
marsitaktis, sobival juhul lauluga.

Selles ei tarvitse näha maanoorte töö
militariseerimist, vaid seda tuleb võtta kui
korrektsuse kasvatamise vahendit, mida iga
teadlik noor täidab tõrkumata. Ärgem
unustagem, et kes tahab saada käskijaks,
peab oskama ka ise käsku täita. Kellele kä-
sutäitmine tundub alandavana või raskena,
ei see ole veel vaba eesti mees ega naine.

Uus põlv eestlasi peab olema varusta-
tud rikkalike elukogemuste ja teadmistega,
milleks aidaku kaasa põllumajanduslikud
õppe- ja töölaagrid. **R. Paglant.**

Õppevõimalused ehitusalal noortele.

Ehitusliste küsimuste alal oskuste oman-
damiseks avaneb soodne võimalus Kün-
da tsemendivabriku juures peetavatel be-
toonitööde kursustel. Kursused
peetakse kahes grupis: I grupp 5.—8. ok-
toobrini ja II grupp — 10.—13. oktoobrini.
Õpeprogramm mõlemas grupis on ühesugune.
Osavõtjail õpetatakse kõike tähtsamaid tse-
menditöid. Praktiliste tööde kõrval atnake
asjatundlikku juhatast, peetakse loenguid,
demonstreeritakse konstruktsioone ja näida-
takse uusimaid betoonehitisi; peale muu tut-
vustatakse ka tsemendivabrikuga. Tsemen-
divabrikul on kohapeal olemas suur kogu
mitmesuguseid vorme ja tööabinõusid, mis
võimaldavad tõhusat väljaõpet. Erilist rõhku
pannake põllumajanduses ettetulevate tse-
menditöödele.

Kursused on tasuta, samuti ka
öömaja. Kaasa tuleb võtta tööriided ja voo-
diriided ning toitu vähemalt esimeseks päe-
vaks. Ühistoitlustamise võimalused on ole-
mas.

Osavõtjail tuleb enne kursusi registreeruda
A.-s. Tsemendivabrik „PORT-KUNDA“ nõu-
andebüroos (Tallinn, Valli 4—6, tel. 450—17)
kust registreerituile saadetakse või antakse
täpne kursuste kava.



Leedu maanoori külastamas.

Leedu Kehalise Kasvatuse Koja kutsel viibis käesoleval suvel viis eesti õpetajat juulikuus Leedus, tutvumas Leedu saavutustega 20-aastase iseseisvusaja jooksul. Kuigi külastajail oli eesmärgiks eeskätt kehalise kasvatusõpetajate laager Palangas, jätkus siiski paar nädalat aega ka selle sõbraliku ja ülilahke rahva elu ja oluga tutvumiseks.

Kuna nende ridade kirjutajat kui maanoortetegelast huvitas eriti leedu maanoorte tegevuse ja organiseerimine, siis võimaldati leedulaste poolt neid huvitsid rahuldada neis piirides, mida võimaldas lühike aeg. Käesolevas kirjutuses püüan anda ülevaate saadud muljeist meie maanoortele, andes kõigepäält üle leedu maanoorte parimad tervitused.

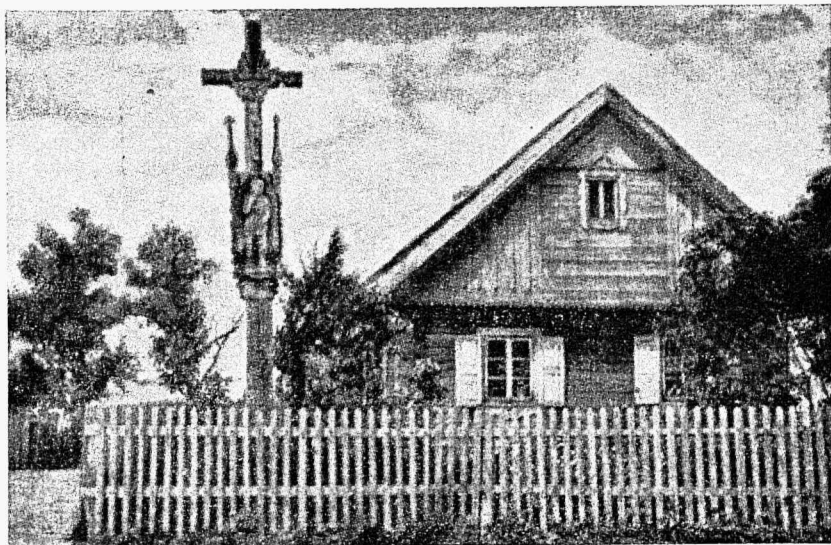
Kuigi leedu noored on koondunud rea keskkondide ümber, seob leedu noori tugev isamaa-armastus ja tahe jõuda kultuuriliselt ja majanduslikult naaberriikidele järele. Salajasimas südamesopis aga elab edasi mälestus kunagisest Suur-Leedust ja selle valitsejast Vitautas Suurest (1392—1430), kelle riik ulatas Läänemere Mustale mereni.

Tugevaimaks noortekoondiseks on Leedu Põllutöökoja juures tegutsev noortekoondis „Noored Peremehed“, lühendatult „J. U. R.“ „J. U. R.-i“ osakonnad tegutsevad peamiselt koolide juures. Liikmete vanus kõigub 12—20 aastani, välja arvatud vanemad juhid. Käesoleval suvel tegutses 1074 osakonda üle 35.000 üksikliikmaga. Liikmeist on 46% tütarlapsed ja 54% poisid. Väärrib mainimist, et vanemaist juhtidest on 96% õpetajad, kuna teistesse elukutsetesse kuulub ainult 4% juhtidest. Vanemate juhtide kohta

on maksev nõue, et nad tunneksid tegelikku põllutööd ja oleksid kursis vajalike uuendustega sel alal. Juhtidele vajalike teadmiste andmiseks korraldatakse suviti Leedu Põllumajanduse Akadeemia juures, mis asub keset viljarikkamaid maakohti Dotnuva alevis, kuuenädalased kursused. Kursuste lõpul katsed sooritanu saab õiguse olla „J. U. R.“ juhiks. Nii on juhiks võrdlemisi raske saada. Aga nagu näha, ei ole see pidurdanud leedu maanoorte-organisatsioonide levikut, vaid koguni soodustanud, sest hää ettevalmistusega juhtkond suudab tööd paremini korraldada ja saavutab selles paremaid tagajärgi. See omakorda seob jällegi üha suuremaid noorte hulki, ja nii sammutakse pidevalt tõusuteed, tõstes seega ka Leedu üldist kultuurilist taset.

Maanoored saavad oma tegevuseks juhtnõõre Põllutöökojalt. Samuti saab iga kohapäälne ring 100 litti oma töö soodustamiseks. Sellest rahast aga ei jätku, kuna ringide töö on väga mitmekülgne ja hoogus. Seepärast hangitakse tulusid — nagu meilgi mitmesuguste maksuliste pidustustega. Mainimata ei saa jätta ka ühistegeliste asutuste toetusi. Eriti palju annetatavate maanoortele piimaühingud. Kuipalju annetakse üle riigi summaliselt, selle kohta ei olnud JUR-i juhtidel tol momendil täpseid kokkuvõtteid, aga ühe ringi juht ütles oma ringi kohalikult piimaühingult saavat 250—300 litti aastas. Seega on ringidele loodud majanduslikult küllalt soodsad tegutsemisvõimalused. Ja raha paneb ju rattad käima.

Et rattad takistamatult käiksid, selle eest hoolitseb otstarbekohaselt korraldatud administratsioon. Maanoorte kõrgeimaks ju-



Leedu vanatalu.

hiks on haridusministri abi, kelle ettepanekul Vabariigi President nimetab keskjuhatuse liikmed. Maakondades tegutsevad maa-agronoomide juhtimisel maakondlikud koondised, mille juhatusliikme määrab keskjuhatuse maa-agronoomide ettepanekul. Kohapäalsed vanemad juhid määrab ametisse samuti keskjuhatuse maa-agronoomi ettepanekul. Seega on kindlustatud ainult kõigiti sobivate isikute sattumine maanoorte juhtkonda.

Ringide tegevust aga korraldavad noorte hulgast valitud juhid. Just nende noorte juhtide töö ongi põhjapanev kogu organisatsioonis. Ringi juhatusliikmete arv on vastavalt ringi suurusele 3—7. Et ringide töö on küllaltki edukas ja mitmekülgne, siis võib suure häämeelega alla kriipsutada leedu noorsoo suurt tööindu ja andekust.

Ringide tööd õnnestus jälgida ka kohtadel. Esmajoones külastasime ühe suurema ringi puukooli ja katseaeda Kaunase lähedal. Aia- ja puukooli kogu maaala oli 0,5 ha, millest oli puukooli all pool. Puukoolis oli päärõhk pandud õunapuile ja kultiveeriti ainult standardsorte. Ent oli ka teisi viljapuid ja marjapõõsaid, aga märgatavalt vähem. Energiline 20-aastane ringi esimees jutustas, kuidas nad neli aastat tagasi jõekaldalt võsastiku üles juurinud ja endale aia rajanud. Ringi liikmeil on kohustuseks töötada igal nädalal teatud arv tunde aia korrastamisel. Selle tasuks saavad nad kord oma aia raajmiseks või täiendamiseks tasuta istikuid. Suuremate ja tähtsamate tööde sooritamiseks korraldatakse talgud. Need korraldatakse eranditult tea-



Välismaine õppereis leedu maanoore puukooli külastamas.



Leedu asundustalu.

tud pidulikkusega ja lõbustustega pärast töö lõppu.

Teisi põllumajandusharusid õpitakse ja käsitletakse omis kodutaludes, kus on igal noorel oma ülesanne vastavalt ta võimele ja huvile. Erilist allakriipsutamist vajab aga noorte töötus — olla laitmatu töömees, olgu see kodutalus või mujal.

Leedu põllumees on palju kannatanud suurmaaomanike surve ja hingemaade süsteemi all. Alles iseseisvuse taassaabumisel 1918. a. lõpetati suurmaapidamine maareformiga ja asuti kruntima hingemaid. Tekkis hoogus asundustegevus, mis ei ole veel praegugi lõpule viidud. Kuid juba nüüd on Leedu jõudnud oma põllumajandustoodetele võita püsiva turu ja nime. Maapind Lee-

dus on viljakas, parem kui meil ja Lätis. Põllu all on Leedus 50% kogu pindalast ja kõlbmatut maad ainult 9%, kusjuures kõlbmatu maa % hoogsate maaparandustööde tõttu järjekindlalt väheneb.

Vajadus tõsta oma kodumaa viljakust ja korraldada ühistegevust, põllumehe omaabi, seisab leedu maanoorel alati silmi ees, ja sellest ka see suur tööind. Kuna töö on olnud tulemusrikas, siis tõstab see omakorda töörõõmu.

Põllumajanduse õppimisega ja maaviljakuse tõstmisega ei piirdu veel leedu maanoorte tegevus. Suurt rõhku pannakse ka käsitööle, nii mees- kui naiskäsitööle. Korraldatakse isegi võistlusi käsitöösamete valmistamise alal. Samuti on noored rakendu-



Nurgake leedu maanoorte käsitöönäituselt.



Möödunud suvel külastas Eestit 66 leedu maanoorte juhist (agronoomid ja rahvakoolide õpetajad) koosnev õppereis. Kolme päeva jooksul tutvuneti meie maanoorte tööga põhimiselt Harjumaal ja Tartumaal. Pildil: leedu maanoorte juhid koos saatjatega peatusel Tartus.

nud vabaharidustöö ja meelelahutuse korraldamisele.

Eriti vabaharidustöö alal on noortel palju teha. Kannatas ju Leedu kultuuriliselt raskesti Vene surve all ja rahvahariduse edu püüti kõigiti takistada. Nii oli kuni 1904. aastani keelatud leedukeelsete raamatute ja üldse trükiteoste ilmumine. Leedu keele tarvitamine koolides oli kuni 1904. aastani keelatud. Siis rullus veel suur Maailmasõda kogu oma raskuses üle Leedu. Tuli hävitas kodud, koolid ja kirikud. Niigi palju kannatanud rahvalt võtsid matti enne venelased, pärast sakslased.

Tänapäeval on neid kultuurilisi kui ka majanduslikke haavu juba raske märgata. Nende haavade silumisel on leedu noorsool suuri teeneid. Külaühiskonnas on kultuuriliste ürituste korraldamine põhimiselt noorsoo ülesandeid. Ka JUR lööb siin agaralt sekka. Peaaegu igal ringil on oma suurem või väiksem laulukoor, sageli ka orkester. Sport on maale viidud põhimiselt JUR-i kaudu. Suure uhkustundega aga mainitakse tegutsemist vanavara — nii sõnalise kui esemete — kogumisel. Võib loota, et avar ja kaunis Vitautas Suure muuseumihoone täitub peagi rahvuskultuuriliste esemetega.

Nelipühil, kui loodus on kõige kaunimas ehtes, korraldatakse noortepäev. Siis tulevad noored kokku oma maakonna linna tutvustama oma tööd ja võimeid ja tutvuma teiste saavutustega. Kokkutulekuil korraldatakse tegelike tööde kui ka spordivõistlusi, ühislaule ja väljasõite. Nelipüha on kujunenud traditsiooniliseks noorte pühaks. On ju sel ajal ka kiiremate talutööde vahe-

aeg ja noortel rohkem vaba aega. — Kohadel korraldatakse suuremaid pidustusi pärast lõikuse lõppu, nn. lõikuspühi. Kuigi leedulane on temperamentne ja kergestisüüti, ei kujune need pidustused ometi venelaste „guljanjeiks“. Kui külastasime ühte säärast pidustust, üllatas meid säääl valitsev kord. Purjus isikuid ei olnud üldse märgata. Kuigi oli koos ümmarguselt 1000 inimest. Küll oli aga piduliste meeleolu ülev alkoholitagi.

Nii töötavad ja lõbutsevad leedu maanoored sipelga usinusega, ehitades üles uut kodu. Jääb vaid soovida leedu sõpradele rohket edu ja soovide täitumist!

A. Kajassaar.

Tsemendi- ja betoontööde kursused

peetakse **Kundas**: 5.—8. oktoobrini k. a. (I grupp) ja 10.—13. okt. (II grupp).

Kursuste lõpetajale antakse vastav tunnistus. Osavõtta soovijaid palutakse registreerida.

A/S. TSEMENDIVABRIK „PORT-KUNDA“ NÕUANDEBÜROOS

(Tallinn, Valli 4—6, tel. 450-17).

Leppadest esineb meil kaks liiki — must lepp (sanglepp, emalepp) ja valge lepp (harilik lepp, hall lepp). Esimene täiendab mööblitööstuseks laudade toodangut ja teine, valge lepp, esineb küttepuidu toodangu suurendajana eriti talumetsades.

Üle kodumaa leidub meil küllalt suuri musta lepa puiestikke, mis on enamuses arenenud loomulikult teel seemnetest või kännuvõsudest. Nende kõrval leidub ka kunstlikult arendatud puiestikke, kus puud asetsevad nõrsirgetes ridades.

Valge lepa lepikuid leidub metsades, raieistikul kui ka talu karjamaadel, kus ollakse sageli hädas tema juurimisega, kus ta ühtlasi aga annab haona ja peene puuna hääd küttematerjali.

Musta lepa (*Alnus glutinosa*) tundmiseks olgu nimetatud, et lehed on väljaarenenud päält tumerohelised, alt heledamad. Leht on täiesti sile, välja arvatud leherootsude hargnemiskohad, kus alumisel leheküljel on kollakad karvapuhmad. Kujult on leht munajas või ümmargune ja ülemine osa lehel on sisse lõigatud.

Mustal lepal on pungad varte otsas. Need on kujult pikergused, kolmekandilised.

Koor on noorelt sile, rohekashall ja muutub alates 40-aastaselt rõmeliseks, korbaliseks ning võtab pruunika ilme. Vanade puude koor on violett-pruun ja kestendab, sarnledes vanade kuuskede koorega. Vana musta lepa tüve kaugelt silmates võib seda kergesti pidada vana kuusepuu tüveks.

Valge lepa (*Alnus incana*) lehed on päält tumedad ja alt vesihallid, üldiselt heledamad kui mustal lepal. Karvadega kaetud lehed on kujult munajad ja terava tipuga. Valge lepa pungad on pääliskaudselt vaadates sarnased musta lepa pungadega, kuid on värvilt heledamad.

Valge lepa koor on helehall ja kogu puu eluea vältel sile.

Musta lepa iga tõuseb kaunis kõrgele, ületades 150 a. Harilikult saavad puud raiekiipseks 60—70 a. vanuselt. Musta lepa puitu kasutatakse õige palju mööblitööstuses laudadena ja treimismaterjalina. Ka kasutatakse teda nikerdustöödeks ja eriti välismaail peenkingade valmistamiseks, mis-suguseks otstarbeks teda ka meil on kasutatud. Otsitud materjaliks on must lepp

pumpade maa-alusteks torudeks ja igasuguste veeluste osade valmistamiseks, kuna ta kestvus vee all on pikaajaline.

Musta lepa koort ja pungi kasutatakse koduseks värvimistööks.

Valge lepa kasutusala on palju väiksema ulatusega. Teda kasutatakse peaaegu ainult küttepuiduna, kus ta väärtust ei saa lugeda väikeseks. Väga kiire juurdekasvu ja madala küpsusega (50 a.) annab ta õige lühikese kasvuaega järele küllalt suure tagavara küttepuid. Meil on kujundamisel valge lepa küttemajandused, kus paari hektaarilised lepikud suudavad rahuldada keskmise talu iga-aastase kütetarviduse. Valge lepp annab esimese 15 a. jooksul kõige parema juurdekasvu, olles juba 15 aasta vanuselt kuni 10 sm rinnakõrguse läbimõõduga. Keskmise häädusega pinnal võtab leplik kuni 10 tihumeetrit juurdekasvu aastas.

Maapinna suhtes on must lepp valgest lepast nõudlikum. Must lepp kasvab hästi madalatel jõeäärsetel huumusemaadel, sallides liikuvat vett, kuna seisev vesi musta lepa hävitab.

Valge lepp kasvab ka liivakatel kehvematel maadel, kuigi meelsamini kasvab värsketel huumusemaadel. Tema kohta on rahva seas arvamine, et ta on hää maapinna tunnusmärk. Tegelikult on õige see, et ta on maapinna parandaja, kuna tal on omadus juurtel olevate pisilaste mügarate kaudu siduda õhu lämmastikku.

Valge lepa võsa kasutatakse vahest väärtuslikumate puuliikide kultiveerimisel päikese liigse kõrvetava mõju eest kaitsmiseks. Sageli ollakse aga raieistikudel ja karjamaadel hädas valge lepa võsa hävitamisega, kuna valge lepp annab väga palju juurvõsa. Võsast lahtisamiseks tuleks võsa niita või raluda, kas kevadel varakult, kui pungadest on juba hiirekõrvukesed (lehealged) väljas, või jälle augustis. Esimesel juhul on juurtesse kogutud tagavaraained kasutatud lehekeste arendamiseks ja juurtes ei ole enam toitainete tagavara uute võsude kujundamiseks, kuna mullapinnast juured varase aja tõttu veel toitaineid ei saa. Augustis võsa maharaiumisel tekkib küll kohe uus võsa, kuid see ei jõua enne sügisei külmi puistuda ja hävineb.

V. Ritslaid.



Kas viin teeb meheks?

Viinal on suur tähtsus meie rahva elus. Riigile annab viinamüük suuri sissetulekuid, milledega võib paljugi korda saata. Kui suured on siis need sissetulekud?

Riigi tulud piiritusmonopolist olid 1937/38. eelarveaastal 18 miljonit krooni. Samal ajal andis tulumaks, mida peetakse raskeimaks maksuks, ainult 5 miljonit kr. ja kõik muud otsemaksud — tulumaks, kinnisvaramaks, pärandusmaks jne. — kokku 12 miljonit kr. Tulu raudteedest oli 16 miljonit kr. Piiritusmonopol on seega riigi suurimaid tuluallikaid, mis annab ümmarguselt 18% kõigist tuludest.

Viina-, õlle- ja muude alkoholist jookide müüki võib hinnata umbes 20 miljoni kroonini. Kuipalju seda on?

Põllumajandussaaduste väljaveo väärtus oli 1937. a. kokku 48 milj. kr. Sellest: või 23 milj., elusloomad 4 milj., munad ligi 3 milj. ja peekon ning lihasaadused samuti ligi 3 milj. krooni.

Alkoholiste jookide tarvitamine vastab väärtuselt ligi $\frac{1}{2}$ kogu põllumajandussaaduste väljaveost, on peaaegu niisama suur kui või väljavedu, ja maa tarvitab alkoholi enam kui veab välja elusloomi, peekonit, lihasaadusi ja mune kokku!

Alkoholiste jookide tarvitamine on seega väga oluline tähtsusega tegur riigi- ja rahvamajanduses.

Ühe elaniku kohta, imikud ja raugad kaasa arvatud, tarvitatakse alkoholiseid jooke aastas umbes 20 kr. väärtuses.

Alkoholi tarvitame üsna rohkesti ja selle tarvitamise kaudu sünnib oluline osa tegevusest tööstuse, kaubanduse, riigimajanduse ja ka põllumajanduse alal, sest põllumajandus annab nende jookide valmistamiseks kartuleid ja otri.

Alkoholiste jookide tarvitamise vastu töötab karskusliikumine.

Karsklased seletavad, et alkohol on mürk, lühendab inimese elupäevi, et viinauimas tekib sagedamini õnnetusi ja kuritegusid. Nad püüavad kõiki veenda selles, et alkoholitarvitamine on kahjulik ja et sellest tuleks loobuda.

Karskusliikumine pole aga suutnud alkoholiste jookide tarvitamist märgatavalt mõjutada. On isegi küsitav, kas viina joodaks rohkem, kui poleks karskusliikumist. Võibolla siiski.

Kuidas suhtub viinasse maanoor?

Maanoorte liikumine tahab kasvatada terveid, elurõõmsaid riigikodanikke, kes on teadlikud oma ülesannetest oma kodu, oma perekonna, omaeelse aga ka rahva ja riigi vastu.

Üldiselt peetakse ju viina täiskasvanute asjaks, mida noortel ei sobi tarvitada. Sellepöolest on asi selge. Aga millal saab inimene täiskasvanuks?

Vaatame seda küsimust teisest seisukohast. Püüame vastata küsimusele, miks inimene üldse joob viina ja kas alkoholitarvitamine on paratamatu. Inimene on alkoholiseid jooke tarvitanud kogu ajaloolise aja kestes; nende tarvitamine on kujunenud niivõrd püsivaks, et kuigi mõned inimesed seda ei tarvita, võime siiski selle tarvitamist üldiselt paratamatuks pidada. Mispärast?

Riigi tulude suurendamiseks ei hakka keegi jooma. Seda tehakse kindlasti vaid isiklikel põhjustel.

Põhjuseks on joobumus, mille tekitab viin.

Viinastunud olekus tunneb inimene end kuidagi vabamana ja julgemana. Viinastunud olekus saame hakkama paljugagi, milleks kainenena pole julgust, ent mida siiski teeksime häameeleaga, kuid mida millegipärast ei julge.

Kui inimene ei julge teha seda, mida ta vahest tahaks, siis ei tunne ta ennast päris vabana. Aga vaba tahab olla igaüks. Vaba oma mõtlemises ja tegudes. Kui seda aga millegipärast ei saa, kas lihtsalt tagasihoidlikkuse või isegi arguse pärast, siis otsib inimene võimalust argusest vabaneda.

Alkohol halvab inimese mõtlemist, halvab enesekontrolli, enesearevustamise võimet. Kui oleme alkoholi mõju all ja kui siis tärkab mõni soov, siis me ei pea palju aru selle üle, kas see on sünnis või ebasünnis, vaid asume kohe tegutsema, et oma soovi täita. Saab teoks paljugi, mis kainelt jääks tegemata. Sellega koos käib enesetunde tõus, on tunne, et oled vaba, saad teha kõik, mis tahad. Ja see on hääd tunne, mida tahame sageli nautida.

On juhtumeid, et inimene ei saa ilma viina võtmata isegi lõbus olla. Lõbu ja rõõmu aga tahame ju alati. Ja kuigi selles pole midagi halba, kui ollakse lõbus, peetakse lõbusat ja rõõmsat olekut, ometigi üldiselt, vahel ka kergemeelsuseks.

Kui aga oleme paraja jao „võtnud“, siis ei hooli me enam sellest, et mõni võiks meid pidada kergemeelseks; ei — siis oleme rõõmus vabalt, kõigest hingest, kõigest südamest.

Alkohol on suureks vabastajaks, suureks rõõmuallikaks kõigile neile, kes kainelt on arad, kellel mõnesugusel põhjusel puudub julgus ennast avaldada, oma soove otseselt väljendada ja neid ka täita.

Arg inimene on kainelt näljane. Näljane vabaduse ja rõõmu järele. Kui nälginud inimene pääseb toidu juure, siis sööb ta aplalt, nii et see võib temale kahjugi tuua.

Vabaduse- ja rõõmunäljane, kui viin on temalt võtnud arguse, on oma ärganud mehisuse kasutamises samuti ablas ja hoolimatu, nii et tegutseb sageli liigagi hoogsalt ja mõtlema-tult, mida pärast tuleb pahatihti kahetseda.

Kanakasvatuse päevaküsimusi.

R. Paglant.

Kanakasvatuse üheks olulisemaks puuduseks on olnud ebaratsionaalne pidamisviis. Sellest siis ka tingitud, et kanad ei anna igal pool sissetulekut sel määral, nagu oleks seda õigus oodata. Ilma et pikemalt selle juures peatuda, laske kord oma silme eest mööda libiseda pilt, kuidas peetakse teie kodukülas kanu. Võrrelge seda teiste loomapidamisaladega, ja teile saab mõistetavaks, kui vähe oleme selleks teinud, et nõuda kanadelt rohkem.

Kui maanoored paneksid igas kümnendas eesti talus käed külge, et olla vanemaile abiks talu sissetulekute suurendamises kanakasvatuse abil, siis teeksime küll suure hääteo eesti põllumajandusele.

Meie töö esmäärjaks ei tohiks olla mitte kanade arv, vaid eeskätt toodang. Seejärest on praegu sobivaim aeg vanad ja vähe ning väikesi mune munejad kanad kanakarjast välja praakida. Noorkanad aga

tuleks eraldada eraldusmärkidega, et praakimist järgmisel sügisel hõlbustada.

Eraldusmärke on kahesuguseid. Ühtesid tarvitatakse ainult vanaduse kindlakstegevise abinõuna. Neid nimetatakse aastarõngasteks. Aastarõngad on harilikult valmistatud tselluloidist mitmeis värvides. Teine liik märke on alumiiniumist, milledele on kas pääle või sisse pressitud numbrid. Pääle nimetatute on veel tiivaplakatid.

Nummerdatud rõngaid ja tiivaplakateid tarvitatakse enamasti siis, kui tahetakse kontrollpesade abil kindlaks teha üksikkana aastast munatoodangut. Aga neid võib tarvitada ka ainult vanaduse kindlakstegemiseks. Kanajalarõngaid on võimalik saada Eesti Linnukasvatatajate Seltsilt, Eesti Muu- ja loomakasvatuse ühingu juurest ja linnukasvatuskonsulentidelt.

Eeloleval talvel ei tohiks üheski majapidamises puududa silo kanade söödaks. Silo söötes püsivad kanad terved ja elujõulised, munad on hästi sugutatud, tibude koordumine hõlpus, rebud hästi kollased. Silo tuleb odav, on lihtne valmistada ja kanad söövad teda isukalt. Silo valmistamiseks tuleb võtta heeringa-, tsemendi või mõni muu majapidamises olev tünn, koguda põllult ristikuädalat, porgandi-, peedi-, kapsa- ja kaalika pääliseid ja need kapsarauaga hästi peeneks raiuda. Raiutud seguga tünni täites tuleb see kord-korralt kapsanuiaga kinni tampida. Et hoida silo riknemise eest, katta see päält tervete kapsalhededega, millele asetada umbes 15—20 sm paksune kiht märga savi. Kui haljas-sööt on lõppenud, anda iga kümne kana kohta peotäis silo päevas.

Kuigi 1936. a. alates makstakse ajakohaste kanalate ehitamiseks preemiaid, mille alusel ehitatakse tänava üle 300 uue kanala, siis lahendab see meie kanalate kriisi ikkagi liiga aeglaselt, mispärast saab paratamatuks muude ruumide kasutamisele võtmine. Eeskätt tuleks vaadata, kas ei leidu olemasolevaist hoonetest mõni, mida kasutatakse puudulikult, aga mis on veel niivõrd tugev, et tasuks ümberkorraldamise kanalaks. Kui sääraseid ruumi ei leidu, siis tuleb kanu muidugi edasi pidada samas ruumis, kus kanad on olnud seni. Igal juhul tuleks aga selle eest hoolt kanda, et ruumis oleks korralik sisustus õrte, pesade ning söögi- ja jooginõude näol, et ruumis valitseks puhtus ja kanade talitamisest järjekindlus.

Kahetsus on aga viletsam kõigist tunnetest.

Viin teeb meheks. Viin teeb meheks arad hinged, kellel kaines olekus pudub julgus enast väljendada.

Selles mõttes on viinast kasu ja õnnistust neile paljudele, kes kaines olekus ei suuda olla küllalt mehised. Viina abil saavad nad üri-keseks ajaks tunda vabadust ja jõulisust. Kui aga hiljemini on põhjust midagi kahetseda, siis kainelt muutume veel enam araks, veel enam saamatuks.

Nii on lood viinaga.

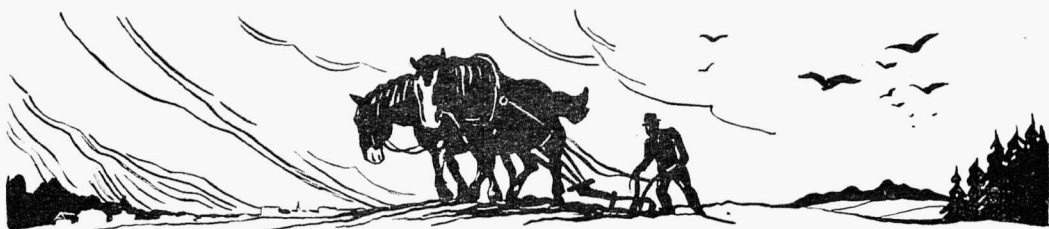
Kas maanoortel on sünnis või ebasünnis saada meheks — tunda end vabana, rõõmsana ja mehisenä viinajoomise teel ja kas see on sobiv, kui maanoor on aastatelt saanud meheks — selle küsimuse jätame siin vastamata.

Mehise tunde saavutamise alkoholi abil — kui muud nõu ei osata leida — see pole ju eriti kallis lõbu (vabaduse eest maksetakse alati tingimata ja kauplemata), kuid selle mõju on ajalt väga piiratud ja möödaminev — see kestab ju vaid mõne tunni!

Et elus hästi edasi jõuda, selleks on tarvis mehisust ja rõõmu siiski tublisti enam, püsivamat ja pidevamat, kui seda sudab pakkuda alkohol.

Et elus hästi edasi jõuda, selleks vajame julgust, rõõmsat meelt ja täit töölisti kõigeks 24 tunniks öö-päeva kestes ja seitsmeks päevaks igas nädalas.

Pole aga veel kuulda olnud, et keegi oleks seda saavutanud alkoholi abil.



Mullaharimisest.

Põllumuld on eluasemeks põllumehe poolt kasvatatavatele viljadele. Mida soodsam ja parem on eluase, seda paremat saaki annab vilja. Hääd viljasaak on alati ihaldatav, mispärast iga põllumees hoolitseb selle eest, et igal viljal oleks ka tõesti sobiv kasvukoht. Sellest ajast alates, kui inimene õppis taimi toiduks kasutama ja kasvatama, on arenenud ka hoolitsemine taimede eest. Ilma vastava hoolitsemiseta kultuurtaimed hästi ei kasva ega anna hääd saaki.

Tähtsaim hoolitsustöö taimekasvatusel on maaharimine. See töö on niisama vana kui taimekasvatuse ise. Ilma maaharimiseta ei saagi põldtaimi kasvatada. Ja põld õieti polegi muud kui haritud maa.

Maaharimine on läbi teinud pika arengutee. Esiisad, esimesed põllumehed-taimekasvatajad põletasid alet, kiskusid siis käsitsi natuke mulda lahti ning kasvasid sääl oma vilja. Kui see koht läks lahjaks, siis otsiti jälle uus koht ja tehti sääl samuti.

Maa asustamise arenedes aga ei saanud enam soovikohaselt uut maad valida, vaid tuli hakata ühes ja samas kohas vilju kasvatama. Siitpäälle hakkaski arenema praeguses mõttes maaharimine. Algul oli see muidugi primitiivne ja vilets, kuid kultuuri arenedes hakati ka maaharimisel tõhusamaid abinõusid ja võtteid kasutama ning praegu oleme jõudnud puust harkadrast moodsate kultivaatoriteni ja põhjakohendajateni. Mõne aja pärast oleme veelgi kaugemal ega oskagi õieti ettekujutada, milliste masinateni kord jõuame.

Meie põlluharimise edukäigu suurim pidurivaid suurem ülesanne on just selle rakendamine ja kasutamine, mis pakuvad ja võimaldavad tänapäeva teadus ja tehnika. Sääljuures ei tarvitse meie mõttelend sugugi kammitsas olla ja lihtsagi töö juures võivad töötada ka ajud ja mõnikord kasvõi juhuslikult mõnegi hääd töövõtte või abinõu leiutada.

Meie põlluharimise edukäigu suurim piduridaja ongi just töötaja ajude leigus või laiskus. Püsib ikka visalt arvamine, et tööle on vaja vaid füüsilist jõudu ja mõttetöö siin polevat terviklik.

Noored erinevad vanadest just selle poolest, et nende mõttelend on elav ja otsiv ega ole senisega rahul. See lendab vahel küll liigagi kõr-

gele, kuid elu on karm käskija ega lase kedagi pilvini lennata, vaid litsub ikka üsna maa ligi.

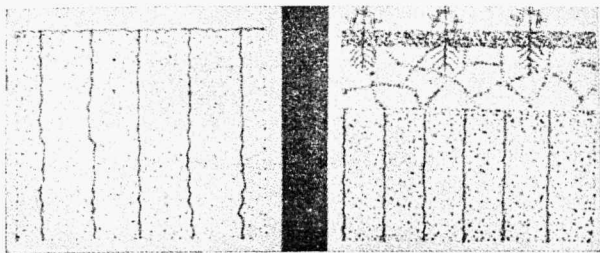
Ka maaharimine, põllumehe tähtsaim töö, on sedalaadi, et siingi on vähe vaid füüsilisest jõust. Ka mõtlemist ja mõistmist on vaja. Mõttelend ja tööotsimine tuleb siin küll suunata musta mulda, ja vahest tundub, et siin on noortele liiga vähe luulet. Kuid mullakamar on veel avastamata maailm ja lõputu varaait. Pätt on adraga lahata mullakamarat, kui sugugi ei tunta selle sisemust ega töö eesmärki. Arst nii umbkaudu kõhtu lahkama ei asu!

Mida peame siis teadma adrast ja äkkest, mullast ja künnist? Vastuse annab viljapõld. Kui kõrs oli sirge, leht lai ja pää pikk, siis pidi viljal olema soodus kasvukoht. Kängunud ja hõre vilja räägib aga viletsast maast ja puudulikust maaharimisest.

Et vilja hästi kasvaks, selleks: 1) Peab mullas olema küllalt niiskust, et seeme idaneks ja et juurele jatkuks ka hiljemini niipalju vett kui tarvis. Niiskuset ei saa olla mingit taimekasvu, 2) Muld peab olema soe. Taim vajab soojust nagu iga muugi elusolev. Taimed kannatavad vahel küll kõvagi külma välja, kuid ei kasva siis. Kasv toimub soojas. 3) Muld peab olema parajasti kohe, et juured saaksid tungida mulda ja idu pinnale. Kobedas mullas jätkub ruumi ka õhule. Õhuta ei saa taim elada, ja ka juurtel peab seda olema.

Maaharimise ülesanne on soodustada ülaloeteldud tingimuste tekkimist ja neid esile kutsuda.

Niiskust koguneb mulda sademete kaudu nii vihma kui ka lume näol. Kui muld on sügavalt kohe, siis valgub vett mulda rohkem ja see tungib sügavamale. Et sügisei ja talviseid sademeid koguneks rohkem mulda, selleks künneme põllud juba sügisel ümber. Kõvalt ja ja kündmata mullalt valgub palju vett ära ja mulda jääb vähem niiskust. Kevadel, niipea kui ilmad lähevad soojaks, algab mullapinnalt ka tugev auramine, mis mulda tublisti kuivatab. Et mulda kogunenud niiskust liiga palju ära ei auraks ja muld ei jääks liiga kuivaks, selleks ongi vaja seda kevadel maaharimisega takistada. Selleks kas äestatakse või libistatakse põlde. Äestamine kohendab mulda pinnalt, kiisub selle nagu aluspinnast lahti, tihe side sellega katkeb ja vesi ei saa sügavamalt pinnale



Vasakul: Mulla läbilõige enne maaharimist. Paremäl: Küntud ja üestatud mulla läbilõige.

tungida, sellega ongi auramine takistatud ja vesi jääb mulda püsima. Vesi liigub ainult mööda mulla kapilaarkäike, ja äestamise ülesanne on nende lõhkumine. Meie kevaded on sademete poolest vaesed, ja seepärast peavad taimed kevadise põua üle elama talvise veeta-gavaraga. Seepärast tulebki põldu harida nii, et talvine vesi ei auraks ära. Katsed näitavad, et paari päevaga võib mullast niipalju vett ära aurata kui toob seda tagasi üsna hää hoog vihma. Mis aga tähendab hää hoog vihma põua ajal — see maksvat põllumehe jutu järgi rohkem kui Riia linn. Aga mõistlikum on juba see hoog vihma mullas varuks hoida, see on tark tegu.

Aga mõelge, kui pillavalt talitatakse vahel niiskusega, kui isegi kergelt ja kuiva mulda veel kevadel sügavalt kündu ja künd mõneks päevaks seisma jätta. Ader teeb oskamatu mehe käes ka palju paha.

Kui maa on kevadel liiga märg, siis püüame selle kuivamist sügavama harimisega soodustada. Kuivi põlde on meil hoopis enam kui märgi. Liig märjad põllud tuleb torutada, neist muidu hääd saaki ei saa. Märg muld on külm. Niiskuse hoidmine mullas on tähtsamaid ülesandeid. Aga seda üldiselt veel ei osata.

Soojust koguneb mulda päikesest. Kohe, parajalt niiske muld, kus pinnalt pole suurt auramist, on ka soe.

Enne külvi peab maa olema kohedaks haritud. Kõige sügavamalt teeb seda ader; kuid nagu nägime, teeb kevadine künd ka sageli

palju paha. Seepärast kohendatakse kevadel mulda enamasti kultivaarorite ja äketega. Kui niiskust on mullas suudetud alal hoida, siis on mullakohendamine kerge. Kuiv muld on aga väga panklik ja kõva. Seda saab ära hoida õigeaegse harimisega. Millal on mullaharimiseks just õige aeg, seda ei saa kunagi ette öelda. Seda peab ise oskama määrata. Selles kogu maaharimise oskus seisabki, et tuleb mulda ja selle omadusi niivõrd hästi tunda, et alati kõiki töid õigel ajal teha. Seda õpetab põld ise. On vaid tarvis seda mõista.

Ega meie oma põllutööriistadega suuda põldu teha veel selliseks, et viljal oleks sääl hää kasvada, olgu masinad nii moodsad kui tahes. Meie saame ja peame vaid kaasa aitama selleks, et muld saaks ise küpseks. Just nimelt küpseks. Muld võib olla haritud kui kohedaks tahes — ega ta seepärast tarvitse veel küps olla.

Muld on küps siis, kui selles on soodsa niiskuse, soojuse ja koheduse juures tekkinud käärimine, kui on alustanud tegevust kangemad mullakohendajad kui ader — pisilased. Muld muutub siis kohedaks ja vetruvaks, nagu sepikutainas. Lõbu on seesugusel mullal palja-jalu käia.

Palju mõistmist on vaja mullaharimisel, ning seda ongi noortel vaja õppida. Eelnenud read ei ole mõeldud õpetamiseks, vaid ainult meeletuletamiseks, et — juurtel peab mullas ruumi olema!

Agr. R. Lectoja.



Kündmine ja üestamine on tähtsamad maaharimistööd.

Õuna- ja marjamahlade valmistamisest.

J. Välimaa.

Igal sügisel läheb meil raisku hulk puuvilju ja marju, leidmata õiget ärakasutamist odava hinna, turu puuduse või selle tõttu, et neid ei osata ümber töötada kõrge väärtusega säilivaks toitaineiks.

Puuviljades ja marjades, mis kasvavad vabas looduses — päikeses, peitub eranditult kõigi maailma kuulsamate arstiteadlaste andmeil suurim terviseallikas ja täiuslikem apteek nii iluraviks kui ka paljude sisemiste haiguste vältimiseks.

Seepärast tuleks maanoortel, kes lühikese aja jooksul on suutnud meie kodu- ja põllumajanduses lugematuid kasulikke uuendusi läbi viia, hakata ka sellele alale enam tähelepanu pöörama, et teatavate kuludega kasvatatud puuvilja ja marjade ülejäägid ei läheks asjalt raisku, vaid töötataks kodusel teel ümber vedelaks puuviljaks — mahlaks, milleks kasutatagu alljärgnevat õpetust.

Õunamahl.

Mahlaks tarvitatav õun peab olema täiesti küps, mille tunnuseks on seemne värv. Mahlaks paremini sobivad happerikkad sordid on Antonovka, Peping, Suislep, Veinhapu jne. Kui soovitakse selleks otstarbeks ära kasutada ka magusaid sorte, siis tuleb viimaseid tarvitada pooleks esimestega või harilikku metsiku õunaga.

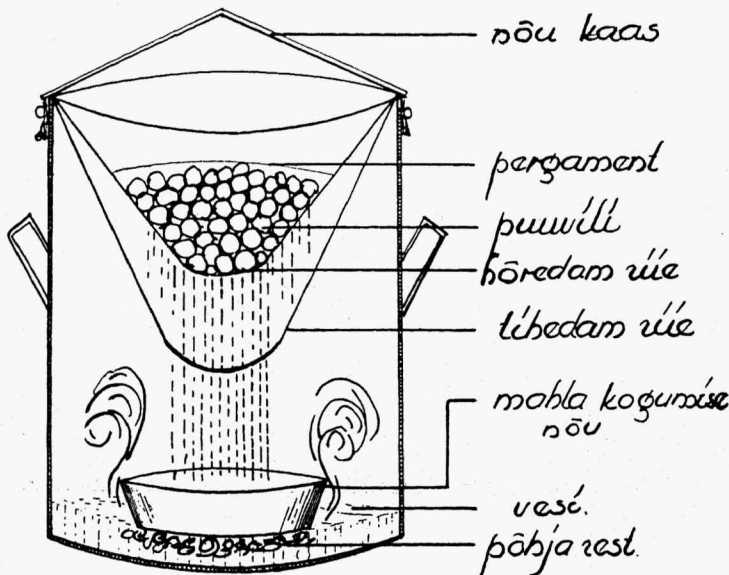
Nii väljavalitud õuntelt tuleb kõrvaldada kõik mädaplekid, kui neid olemas, ning nad siis hästi puhtaks pesta, avaras vees tugevasti segades. Edasi nõrutatakse õuntelt vesi ja lõi-

gatakse nad — eraldamata koori ja südameid — õhukesteks viiludeks ning asetatakse happes- vabasse metall (alumiinium-), savi- või hästi pestud puunõusse.

Nüüd on toormaterjali ettevalmistamise töö nii kaugel, et võib asuda mahla kättesaamise toimingule, mida tehakse aurutamise teel liht- sas sügavas keedupotis või pajas, mis valmis- tatakse ette juuresoleva joonise ja kirjelduse kohaselt.

Ülalkirjeldatud kujuga hästi puhtaks pestud keedupotti või patta tuleb valada 2—3 l. puhast vett. Edasi tuleb õhukestest kasepuu- liistudest või traadist valmistada keedunõu suu- rusele vastav rest ja asetada see sissevalatud vette. Sinna pääle tuleb asetada happevaba alumiiniumist või savist nõu, mille laius ei to- hiks olla keedunõust üle 10 sm kitsam; nõu peab olema varustatud tõstekõrvadega, viimaste puudumisel aga tuleb need külge siduda kas- sikest nõõrist või traadist.

Kui see töö on tehtud, siis tuleb võtta puh- takspestud tihedakoeline linane riie või tarvit-amiseks kõlbmata lina, kasta see kuuma vette, kuivaks puserdada ning siis keedunõule pääle laotada nii, et riide keskkohal oleks nõu kes- koha kohal. Edasi vajutatakse riiet allapoole, nii et see vajuks poole nõuni või veelgi natu- kene sügavamale nõusse. Nüüd pannakse nõule pääle veel teine samuti ettevalmistatud riie, aga hõredama koega, milleks sobib hästi suhk- ru- või kliidekott. Ka see riie tuleb suruda nõusse, aga nii, et see jääks esimesest riidest 20 sm kõrgemale. Siis seotakse mõlemad riided



väljastpoolt keedunõu ääre külge kinni ja — mahlavalmistamise aparaat ongi valmis. Nüüd tuleb võtta ülalkirjeldatud viisil ettevalmistatud puuvili ja valada keedunõusse asetatud päalmise riide pääle, ilma suhkrut ja vett juure lisamata. Õuna- ega pիրnimahlale ei ole suhkrut tarvis juure lisadagi. Keedunõusse valatava puuvilja hulk oleneb keedunõu ja restile asetatud mahlakogumise nõu suurusest. 10 kg õuntest või pիրnidest saab 6—6,5 l. mahla.

Edasi tuleb keedunõus olevale puuviljale kausikujuliselt pääle laotada pärgament- või vahapaber, mis kaitsneb aurutamisel tekkiva vee langemist puuvilja ja mahla hulka. Siis tuleb keedunõu sulgeda kindla kaanega, mille pääle seotakse ristamisi sisseasetatud riiete otsad, ja aurutamine võib alata.

Aurutamist peab toimetama hästi käredal tulel 40—50 minutit, arvates nõu põhjas oleva vee keemahakkamise ajast. Üle 1 tunni ei ole soovitav kunagi aurutada, sest see jätab mahlale õunasupi või keedu maitse.

Pudelite täitmine.

Pudelid, milledes kavatsetakse mahla alal hoida, peavad olema täiesti puhtaks pestud igasugusest varemini seesolnud ainest. Selleks on soovitav valada sooja vett suuremasse nõusse, sinna hulka lisada pesusoodat ja lasta pudelid selles 24 tundi liguneda, siis pesta harjaga ja loputada külma kaevuveega. Sobivaim pudeli suurus on $\frac{3}{4}$ —1 l.

Et mahl pudelis hästi säiliks, tuleb korgid hoolega desinfitseerida, sest igas tarvitamata uues ja ka vanas korgis peitub tuhandeid käärimist tekitavaid pisilasi, seepärast tuleb korke enne tarvitamist keeta 30 min. keevas vees või leotada 24 tundi 2-protsendilises väävlisshappes.

Kui mahla aurutamise aeg on lõppenud, va-

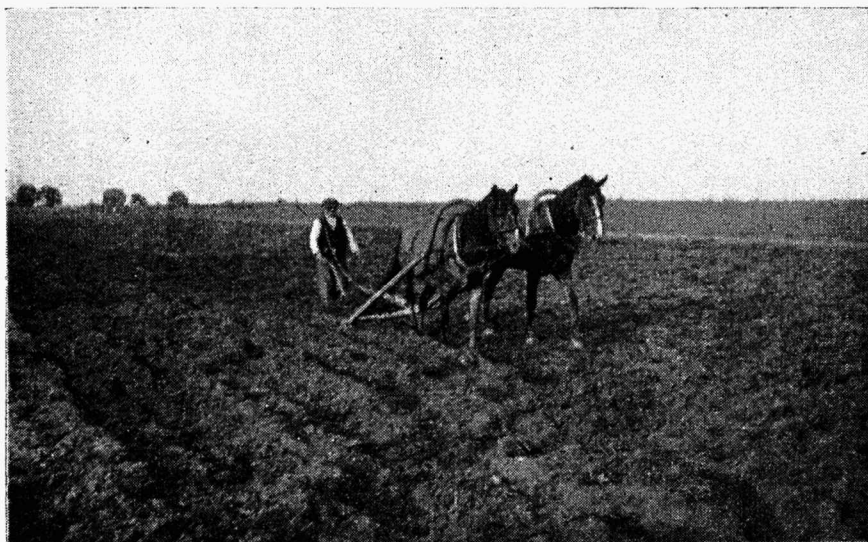
latakse igasse ettevalmistatud (pestud) pudelisse eelsoenduse otstarbel natuke sooja vett, et pudel kuumaha mahla sissevalamisel ei puruneks. Siis tehakse tuli aurutamisnõu alt väiksemaks, aga ei kustutata hoopis ära. Nüüd võetakse nõult kaas ja riided ning kogumisenõusse valgunud mahl täidetakse pudelitesse järgmiselt. Kogumisenõus olev mahl lastakse seista väikesel tulel vee sees, võetakse pudel, valatakse soendusvesi välja ja valatakse kogumisenõust võetud kuum mahl kohe läbi trehtri sisse, kusjuures jäetakse pudelikaela 8 sm tühja õhuruumi. Siis võetakse kuumast veest või happest ettevalmistatud kork ja pudel suletakse kiiresti lihtsa korgisulgejaga ning — ongi valmis mahl, mis seisab aastaid loomuliku vedela puuviljana.

Marjamahlad.

Marjamahlade valmistamine toimub üldjoontes samuti kui õuna- ja pիրnimahla valmistamine. Mahlaks tarvitatavad marjad peab laskma varre otsas hästi valmida, misläbi mahl omandab hää aroomi ja säilib paremini. Marjad tuleb puhastada külma veega üleuhtumise teel ning lisada siis iga toormaterjali kg kohta 80 g suhkrut hulka, segada hästi segi ning lasta enne aurutamisenõusse valamist happevabas nõus seista 3—4 tundi, millise aja jooksul imub suhkur marjadesse.

Aurutamine ja pudelite täitmine toimub samade reeglite kohaselt nagu õuna- ja pիրnimahla puhul. Marjadest aurutamise teel saadud mahlahulk on väga kõikuv, olenedes marjade liigist ja aastaajast, kuid keskmiselt saab seda 10 kg marjadest 5,5—7,5 l.

Kuna marjamahlad on happelised, siis tuleb neile enne tarvitamist maitse järele vett juure lisada.



Sügiskünd.

Võistluste korraldamisest maanoorteringis.

(Järg.)

Hobuse puhastamise võistlus.

1. Iga võistlusest osavõtja peab puhastama vähemalt kaks hobust; hobused antakse võistlejatele liisuga.

2. Võistlejatele antavad hobused peavad olema võimalikult ühest majapidamisest, kes on mõned päevad enne võistlust ühtlaselt puhastatud. Võistluspäeval ei tohi hobuseid enne võistlust puhastada.

3. Hindamiskomisjon vaatab enne võistluse algust üle puhastusvõistlusel kasutatavad hobused ja teeb kindlaks nende puhtsühtluse, mis-sugune fikseeritakse kirjalikult.

4. Hobuste puhastamiseks võib tarvitada: kammi (suga), harja, lakasaba kammi, vitsakimpu, lappi, kabjakonksu ja puunuga.

Kamm ja hari peavad olema kõigil võistlejatel ühtlased.

5. Hobuse puhastamist alatakse vasakult küljelt.

6. Kammi ei ole lubatud tarvitada päa, jalgade ning väljaulatuvate kehaosade puhastamiseks. Kamm puhastatakse koputamise, kuid nii, et tolm ei satuks hobusele.

7. Harjaga puhastamisel tõmmatakse vastu ja mööda karva. Hari puhastatakse vastu kammi päale igat harjatõmmet.

8. Vitsakimpu tarvitatakse ainult tolmu ja kõõma eemaldamiseks karvust.

9. Laka- ja sabakammi tarvitatakse ainult nimet. kehaosade sugemiseks.

10. Niiske lapiga puhastatakse esmalt kõik karvadeta kehaosad, sis pühitakse sellega üle kogu keha ning viimaks hõõrutakse üle kabja välispind.

11. Kabjakonksu tarvitatakse ainult kabja puhastamiseks.

12. Hindamisel antakse punkte:

a) töö häädus	kuni 10 punkti
b) töö kiirus	" 5 "
c) tööviis	" 5 "
d) hobuse kohtlemine ja üldmulje	" 5 "

Kokku kuni 25 punkti

13. Auhinna saamiseks peab olema punkte vähemalt I — 22, II — 18, III — 14.

Hobuserakendamise võistlus.

1. Võistleja ilmub võistlusele oma hobusega. Kui hobused on antud võistluse korraldaja poolt, jaotatakse need võistlejatele loosiga. Enne võistlust antakse igale võistlejale küllaldaselt aega rakmetega tutvumiseks ja tarvituse korral nende seadmiseks.

2. Iga võistleja rakendab ühe hobuse vankri ette ja lahti. Võistluse algseisus on hobune seotud vankri külge. Riistad asetsevad vankril. Võistleja seisab hobuse kõrval. Aega arvatakse rakendamise alguse käsklusest kuni hobune on

ette rakendatud ja võistleja vankrile istunud sõiduvalmis seisakusse, ohjad käes.

On kõik võistlejad rakendamise lõpetanud, kontrollib komisjon töö häädust.

Seejärel antakse käsklus lahtirakendamiseks. Aega arvatakse käsklusest kuni võistleja on hobuse lahti rakendanud ja vankri külge istunud, riistad vankrile asetanud ning ise hobuse kõrvale seisma jäänud.

3. Hindamisel antakse punkte:

a) töö häädus	kuni 10 punkti
b) töö kiirus	" 5 "
c) tööviis	" 5 "
d) hobuse kohtlemine ja üldmulje	" 5 "

Kokku kuni 25 punkti

4. Auhinna saamiseks peab olema punkte vähemalt: I — 22, II — 18, III — 14.

5. Töö hääduse hindamisel kontrollib komisjon pärast etterakendamist: rihmade sidumise ühtlust, tugevust, pingutuse parajust, nägusust ja kiire lahtipäästmise võimalust, aisade vahele rakendamise parajat pikkust, looga asendit ja kinnitust, ohjade asetust ja kinnitust, sedelga ja leide asetust, ratsmete kinnitamise viisi jne. Etterakendamise lõpetamisel peavad olema hobusel suurauad suus ja lakk vabastatud rangide alt.

Pärast lahtirakendamist peavad olema ohjad kokku keritud ja riistad korralikult vankrile asetatud. Look asetatakse nii vankri kõrvale, et ta toetub vankri najale.

6. Töö kiiruse arvestamisel arvatakse kokku ette- ja lahtirakendamiseks kulunud aeg.

7. Tööviis juures pannakse tähele, kas töövõtted tehakse õieti ja nende loomulikus järjekorras.

Lambapügamise võistlus.

1. Enne võistluse algust antakse igale lambapügajale number, mis seotakse võistlejale käevarre külge. Samuti asetatakse numbril plakatid igale lambale kaela. Pügajad valivad pügamisele tulevad lambad loosiga.

2. Pügamise jaoks valitud lambad peavad olema enam-vähem ühesuurused, võimalikult samast tõutüübist ja üle aasta vanad.

Villaku pügamisel peab villa kõrgus olema 5 sm kinnise säuguga.

3. Hindamisel antakse punkte:

a) pügamise aeg	kuni 5 punkti
b) pügamise viis	" 5 "
c) villaku käsitamine	" 5 "
d) lambaga käitlemine	" 5 "
e) üldmulje	" 5 "

Kokku kuni 25 punkti

4. Auhinna saamiseks peab olema punkte vähemalt: I — 22, II — 18, III — 14.

Vaade kindral J. Laidneri mõisa pargist.



5. Kui lammas põetakse 28 minutiga, antakse pügamise aja hindamisel 5 punkti. Iga 2 minutit 28-est minutist kauem vähendab pügamise aja hindamist ühe punkti võrra.

6. On pügaja villa püganud tunnustatud pügamise viisi järele ja täiesti ühetasaselt, puhtalt ning ilma ühegi sisselõike-haavata, võib anda pügamisviisi- ja tehnika eest 5 punkti.

7. Kui pügaja on püganud villa terve villakuna või mitte-villakuna, kuid selle sorteerinud, antakse pügajale villa käsitamise ja hoiu eest 5 punkti.

8. Pügajad, kes käituvad pügamisel lambaga hoolikalt ja sõbralikult, hinnatakse 5 punktiga.

9. Üldmulje all võetakse arvesse pügaja riietus, pügamise riistad (käärid, rauad) ja pääle selle veel põetud villa hulk.

Võistlused käsitöö ja kodumajanduse alal.

Rehavamistamise võistlus.

1. Igal võistlejal olgu oma nuga ja vasar.

2. Võistluse korraldaja poolt antakse igale võistlejale rehapää, millele on pulkade asetamiseks augud sisse puuritud, ja vajalisel määral kandilisi, voolimata pulki. Võistlejail peab

olema kasutada tööks vajaline hulk ruumi laual või pingil.

3. Võistleja lõikab rehapulga otsad vajalikselt peenemaks, lõõb need rehapäässe, voolib pulgad siledaks ja lõikab ühepikkusteks. Kui töö lõpetatud, asetab võistleja valmis töö enda ette lauale.

4. Hindamisel vaadatakse, kas töövõttes on õiged, kas rehapulgad on tugevasti rehapäässe asetatud, kas pulgad on ühepikkused ja korralikult voolitud. Rehapäässe ei tohi pulkade sisseasetamisel tekkida lõhenemispragusid.

4. Hindamisel antakse punkte:

a) töö häämus kuni 10 punkti,

b) töö kiirus kuni 10 punkti,

c) tööviisi ja üldmulje kuni 5 punkti.

Kokku kuni 25 punkti.

6. Auhinna saamisest peab olema punkte vähemalt: I — 22, II — 18, III — 14.

Kõieotste sidumise võistlus.

1. Igal võistlejal peavad olema nuga ja vastav puupulk (umbes 15 sm pikk, ühest otsast 1,5-sm läbimõõduga, teine ots läheb kooniliselt teravaks) üksikute keede põimimiseks.

2. Võistluse korraldaja poolt antakse igale võistlejale vastaval hulgal köie- või nõõritükke ja sidumishõõri. Komisjon selgitab võistlejaile, mis tööd tuleb neil sooritada (kõie- või nõõritoste pitsimine, sölmimine jne.).

3. Hindamisel vaadatakse, kas töövõtted on õiged, kas tehtud töö on otstarbekohane, vastupidav ja nägus.

4. Hindamisel antakse punkte:

- a) töö häämus kuni 10 punkti,
 - b) töö kiirus kuni 10 punkti,
 - c) tööviis ja üldmulje kuni 5 punkti.
- Kokku kuni 25 punkti.

5. Auhinna saamiseks peab olema punkte vähemalt: I — 22, II — 18, III — 14.

Varrastel kudumise võistlus.

1. Igal võistlejal peavad olema varemalt teatatud jämedusega kudumisvardad.

2. Võistluse korraldaja poolt antakse igale võistlejale korvike, milles on lõngakera. Lõnga jämedus olgu kõigil võistlejail ühesugune. Võistlejad asetatakse ritta istuma. Komisjon selgitab võistlejaile, mis töö neil tuleb läbi viia (suka või kinda loomine ja kudumine antud arvu silmadega).

3. Võistlejad töötavad varemalt kindlaks-määratud aja (näiteks pool tundi).

4. Hindamisel vaadatakse, kas töövõtted on õiged, kas töö on korralik (ülesloodud serva korralikkus, silmade ühtlus ja tugevus jne.).

4. Hindamisel antakse punkte:

- a) töö häämus kuni 10 punkti,
 - b) töö kiirus kuni 10 punkti,
 - c) tööviis ja üldmulje kuni 5 punkti.
- Kokku kuni 25 punkti.

6. Auhinna saamiseks peab olema punkte vähemalt: I — 22, II — 18, III — 14.

Lõngakerimise võistlus.

1. Iga võistleja töötab omade tööriistadega.
2. Kõigile võistlejaile antakse võistluse korraldaja poolt kaalu järele ühepalju ühesugust lõnga.

3. Hindamisel antakse punkte:

- a) töö häämus kuni 10 punkti,
 - b) töö kiirus kuni 10 punkti,
 - c) tööviis ja üldmulje kuni 5 punkti.
- Kokku kuni 25 punkti.

4. Auhinna saamiseks peab olema punkte vähemalt: I — 22, II — 18, III — 14.

Poolitegemise võistlus.

1. Võistluseks on vajalikud vokid, istmed, poolipõhjad ja poolimismaterjalid.

2. Poolida võib kas üht või mitut materjali- liiki (linane, takune, villane, lõim), nii kuidas korraldaja otsustab. Kõigile võistlejaile antakse võistluse korraldaja poolt kaalu järele ühepalju poolimismaterjali.

3. Hindamisel antakse punkte:

- a) töö häämus kuni 10 punkti,
 - b) töö kiirus kuni 10 punkti,
 - c) tööviis ja üldmulje kuni 5 punkti.
- Kokku kuni 25 punkti.

4. Auhinna saamiseks peab olema punkte vähemalt: I — 22, II — 18, III — 14.

Nõõbiõmblemise võistlus.

1. Igal võistlejal on sirge riideriba, mõõt- rihm, sõrmkübar ja käärid.

2. Võistluse korraldaja poolt antakse igale võistlejale nõel, vajaline hulk niiti ja 8—15 ühesugust nõõpi. Komisjon selgitab võistleja- tele, kui kaugele üksteisest tuleb nõõbid sirges reas asetada.

3. Hindamisel vaadatakse, kas töövõtted on õiged, kas nõõbid on sirges reas ja antud va- hekaugustega. Kinnitamispiiste arv peab ole- ma vähemalt 4—5. Niit tuleb pärast nõõbi õmblemist kinnitada ilma sõlmeta. Õmblemise algul on sõlmetegemine lubatud.

4. Hindamisel antakse punkte:

- a) töö häämus kuni 10 punkti,
 - b) töö kiirus kuni 10 punkti,
 - c) tööviis ja üldmulje kuni 5 punkti.
- Kokku kuni 25 punkti.

5. Auhinna saamiseks peab olema punkte vähemalt: I — 22, II — 18, III — 14.

Nõõpaugu-tegemise võistlus.

1. Igal võistlejal olgu omad käärid, mõõt- rihm ja sõrmkübar.

2. Riidmaterjal nõõpaugu-tegemiseks ja sel- leks vastav nõel ja niit antakse võistluse kor- raldaja poolt. Samuti tehakse teatavaks nõõp- aukude asetus ja suurus.

3. Hindamisel vaadatakse, kas nõõpaukudel on õige asetus, varemalt kindlaksmääratud suu- rus ja ühtlased pisted. Nõõpauk ei tohi olla väljaveninud, kokkutõmbunud ega määrdunud.

4. Hindamisel antakse punkte:

- a) töö häämus kuni 10 punkti,
 - b) töö kiirus kuni 10 punkti,
 - c) tööviis ja üldmulje kuni 5 punkti.
- Kokku kuni 25 punkti.

5. Auhinna saamiseks peab olema punkte vähemalt: I — 22, II — 18, III — 14.

Pesulappimise võistlus.

1. Igal võistlejal olgu omad käärid, mõõt- rihm ja sõrmkübar.

2. Lappimismaterjal ja selleks vastav nõel ja niit antakse võistluse korraldaja poolt. Sa- muti teatatakse võistlejaile lappide suurus.

3. Töö hindamisel vaadatakse, kas lapol on varemalt kindlaksmääratud suurus, kas lapi suund riidel on õige, kas pisted on ühtlased. Lapp ei tohi olla väljaveninud, kokkutõmbunud ega määrdunud.

4. Hindamisel antakse punkte:

- a) töö häämus kuni 10 punkti,
 - b) töö kiirus kuni 10 punkti,
 - c) tööviis ja üldmulje kuni 5 punkti.
- Kokku kuni 25 punkti.

5. Auhinna saamiseks peab olema punkte vähemalt: I — 22, II — 18, III — 14.

(Järgneb.)



Kas maa või linn?

Kalju Sinililleste vastus lugejaile.

Kõigepeält tahaksin vastata Luuamäe Martinile, sest „vängemad“ vastased tuleb ikka algul käsile võtta, ja minul on süda tõsiselt täis tema siunava jutu pääle, mis ta mulle lugemiseks sepihtes. Muidugi ei taha ma ütelda, nagu oleks ka Ants Murdlaine mind oma vastusega väga hellitanud. Teistega, Ireen Puusepp'aga ja Tõnis Raudmaa'ga, ma kuidagi veel lepiksin, ehkki see riivab tublisti mu enesetunnet, et viimane julges mind kahtlustada rätsepaks ja soovitab mul minna naabertallu kraavi kaevama. Samuti ei ole mulle põrmugi meeltnööda „aruka väite“ hanejalgadesse panek. Ja kujutage ette: lause, nagu „õndsad on need, kes on vaimust vaesed, sest nende päralt on...“ No mida tuleb selle all õieti mõista? Kas Tõnis Raudmaa tahab mind arulagedaks inimeseks tituleerida? Mind, kes ma käin igal laupäevaõhtul ja pühapäeval linnas, kurameerini haritud ja peene arsti teenijapreiliga, istun peenemas kohvikus, loen eluliste küsimuste ja õnnetuste ning kuritööde nurka ajalehtedes, tean pääst kõik moodsad lööklaulud!

Enda kohta võiksin ütelda, et ma ei ole laisk. Õigemini võiks mind väga virgaks nimetada, sest kui ma alles hiljuti oma valla poistega tüdrukute pärast tülli sattusin ja kui üks hakkas parajat malka otsima, siis olin mina juba ammugi metsas, kui ta selle leidis. Ma ei saa aru, mispärast Teie, härra Luuamäe Martin, arvate, et kes põlgab tööd, see peaks ka arengut põlgama. Mina näiteks tööd küll ei armasta. See rikub konti ja ka käed lähivad inetuks. Üldiselt arvan, et töö ei peaks kellelegi meeldima.

Vana kõneleb vahel, et võtku ma talus ohjad oma kätte, sest tema on kaunis vana ja ka haiglane. Aga ei mina taha. Ootan kuni ta silmad kinni paneb, siis püüan talu maha müüa ja avan ise linnas mõne äri. Senikaua katsun läbi ajada kas laopoisina või hoovipoisina mõnes sissesõiduhuovis. Sääln olen ikkagi linnamees, ja kui vahel pühapäeval maale sõidan, siis ütlevad kõik, et näe — linnahärra! See on elus kõige toreدام. Muidugi oleks huvitav ja tulukas, kui pääksin välismaale filmi esinema, aga sääln peab hästi saksa või inglise keelt omama. Neid aga pole mina aega saanud ära õppida, sest nad on väga rasked. See pärast ma siis filmikarjäärist ka ise suurt ei looda. Aga minema oleksin otsekohe mees, sest nii tore on vaadata, kui ilusad naised ja mehed mängivad, suudlevad ja laulavad. Sääln peaks kindlasti alati puhtas riides saama töötada.

Teie soovitate mulle tutvuda Pelgulinna, Siikupilli ja Kopli barakkidega. Aga mispärast peaksin sinna minema? Sääln elavad vaesed ja rumalad inimesed, kes ei oska isegi kohvikus käia. Nemad ei tea õigest kultuurist midagi.

Edasi ajaksin juttu Ants Murdlainega, kelle vastusest ma aga siiski niipalju aru sain, et ta püüab mind nõögata. No ütle nüüd ise, armas Ants Murdlaine, kas see on siis miski hariduse tunnus, kui sa veel julged uhkeldada sellega, et pole vaadanud Willy Fritschit ja isegi Greta Garbot, seda jumaldatud naist, kellel on kauneim profiil ja en face?! Mina näiteks tean sedagi, et ta kavatseb abielluda kuulsa kapellmeistri Stokovskiga.

Muidugi ma sellele otseselt vastu ei vaidle, et ainult riie on kultuuri tunnus. Aga küllap riie annab siiski omajao kaasa selleks, et sinust lugu peetakse. Ja seda eriti minu poolt toonitatud moeriie. Metsakolkast ma tõesti ei oska leida „ilusat ja hääd“, ehkki olen poole oma elueast matnud igasuguste seiklus- ja kriminaaljuttude lugemisse. Võib-olla, et sa pole ehtsaid salongromaane lugenud mõttega; aga kui sa ühe korraliku ja seiklusrikka ajalehe-romaani läbi loed, siis tekib kohe säärane lust ja rõõm seikluste järele, et kuidagi ei või sallida tapvat talutööd.

Ka sina, Ants Murdlaine, soovitad mul hakata peremeheks. Vastuseks sulle kõnelen ühe loo Viljandimaa poisist, kellega sain tuttavaks öölokaalis. Temal on kodus samasugune olukord kui minulgi, ainult et talu on suurem ja poisi isal on pangas paras noos raha. Poiss ise, Harald, läks õppimisega kohalikus keskkoolis sassi ja sõitis Tallinna, et siin eksternina eksameid teha. Ta on Tallinnas juba kolm aastat õppinud, kuid seni pole ühtegi eksamit ära teinud. Tal polegi neid tarvis teha, sest isa saadab talle iga kuu 100—120 kr. raha järele ja ka poiss ise hangib pisut juure laenamise ning agendiviguritega ja elab kui mõisnik. Alati võib teda leida restoranidest ja baaridest. Ta käib kolme pruudiga ega tunne muret homse eest. Ei temale tee päävalu rahe ega tormid. Selleks on ta vanal pangas paras summa, millest jätkub veel paariks-kolmeks aastaks. Selle ajaga aga loodab poiss kindlasti mõne abidirektori koha saada ning lubab mind endale autojuhiks võtta. Ma praegu murrangi pääd, et kuidas saaks autojuhi kutse.

Kirjutad, et oled väga palju rännanud ja isegi linnas teeninud. Aga mina arvan küll, et



Õhtu merel.

sul kas ei vedanud kohaga või andsid ehk linnanoorhärрад sulle naha pääle. See ju nende eriala.

Sinu noomivat kirja lugedes olen kodu juurest otsinud ka romantilist talumiljööd. Jalutasin heinamaa-künkäl värisevate haabade all, unistasin oma karjäärist oja kaldal istudes ja vaatlesin langevaid lehti. Ilus oli küll, kuid mind see ei tõmba. Tahtsin ka teenijale lõua alla „kulu-kulu“ teha, aga tema andis mulle sellise kõrvakiilu, et tuli välgatas silmist. Seletasin vanale, et ta laseks teenija selle tembu eest lahti ja tegin selgeks, et linnas on see hoopis teisiti. Preilid ainult kihistavad naerda, kui sa neid kõditad. Kuid minu vanaga on üldse raske hakkama saada. Ütles, et mis ma topin oma käsi sinna, kuhu pole vaja.

Niisugused on küll praegu minu põhimõtted, armas Ants Murdlaine. Teeksid paremini, kui aitaksid mulle sokutada tõesti kuhugi hoo- või laopoiisi koha. Arvan, et ka hoovipoiisi ametiga võiksin esialgu rahul olla, sest sääl saab salaja viina müüa, millega võib ränka raha kokku kühveldada. Ise pidin juba saama koha ühte talurahvakauplusse, kirjateel oli asi juba klaar. Aga kui isiklikult peremehe jutule läksin, ütles see rumal inimene, et ma olla kangesti vurle moodi. Ma ei tea, mida ta selle

„vurle“ all mõtles, aga arvan, et annan ta koh- tusse, sest usun, et „vurle“ võib olla väga haa- vav ja mahategev sõna ühe autoriteetse isiku kohta.

Lõpuks märgiksin veel mõned read ühele tütarlapsel, kes kirjutas mulle oma pisikesest südamest vastuse. Teie kirja järele, Irene, ei saanud ma selget pilti, mispärast te linnast ära jooksite. Minu arusaamise järele peaks see ole- ma auks, kui te ei oska pidurahvale toitu keeta ja lauda katta. Teie oleksite väga hästi sobi- nud mõne rikka kaupmehe prouaks, kus on teenijad ees ja taga. See oleks olnud palju ilusam, kui nüüd tervele perele toitu keeta, nagu te ise rõhutate.

Tõin oma kirja isiklikult „Tõusva Nooruse“ toimetusse ja nõudsin, et see avaldataks muut- matult. Minu esimeses kirjas oli toimetaja mõ- ned ilusamad kohad maha kriipsutanud. Toi- metaja näitas mulle suurt kirjapakki, mis ole- vat saabunud lugejatele. Neile vastamiseks ku- luks mul ära tervelt ühe ajakirja numbri ruum. Kuna aga toimetaja kinnitas, et selle küsimuse üle enam mõttevahetust ei avaldata, siis kirju- tasin endale mõned aadressid üles ja kirjutan neile maanoortele isiklikud vastused

Lugupidavalt: Kalju Sinililleste.



Omakasvatatud tomat talulaual.

Keeduviljade kasvatamine on maanoorte laiaulatuslikumaks tegevusalaks. Tulemused näitavad, et erilist hoolt ja tähelepanu on siin osutatud tomatile. Punavate, rohketel viljakobaratega tomat ongi toredaim keeduvili, ning tomati toiteväärtuse tähtsus on kasulike mineraalide ja vitamiinide rikkuses, mis eriti vajalik meie toitlustamise mitmekesistamiseks. Tomati meeldiv maitse ja kaunis välimus põhjustavad selle väga mitmekülgeid tarvitamise võimalusi — kahju ainult, et liiga lühikeseks ajaks aastas jätkub valminuid tomateid.

Kõige kasulikum on valminud tomateid tarvitada toorelt, andes neid lauale tervelt või terava, võimaluse korral roostevaba noaga viiludeks lõigatult. Tomati lõikamiseks tarvitatakse veel erilise peenehambalise teraga nuga, mis lõikab viile nii, et seemned ei lange välja. Viile lõigatakse õie poolt varre poole või ümberpöörduvalt aga mitte teistpidi, nagu õonestatud ja täidetud tomatite valmistamisel. Tomat sobib lauale anda ilma igasuguste lisanditeta, aga väga rohkearvuliselt ka mitmesuguste võileibade juure, salatiteks aedviljadega, munaga, kaladega ja lihaga, lisandina kastmete, suppe ja hautiste juure.

1. Tomati- ja sibulavõileivad.

6 võiga kaetud hapuleiva viilu,
2—3 punast tomatit,

1 suur sibul,
soola, soovi korral peenestatud pipart või paprikat.

Leivast lõigatakse viilud, millede pikkus umbes 8 sm, laius 7 sm ja paksus $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ sm. Viiludele määratakse vahustatud või. Leibadele asetatakse 3 tomativiilu vaheldumisi sibularõngastega. Pääle riputatakse peent soola, soovi korral ka peenestatud pipart või paprikat.

Saia-võileivad tomativõiga.

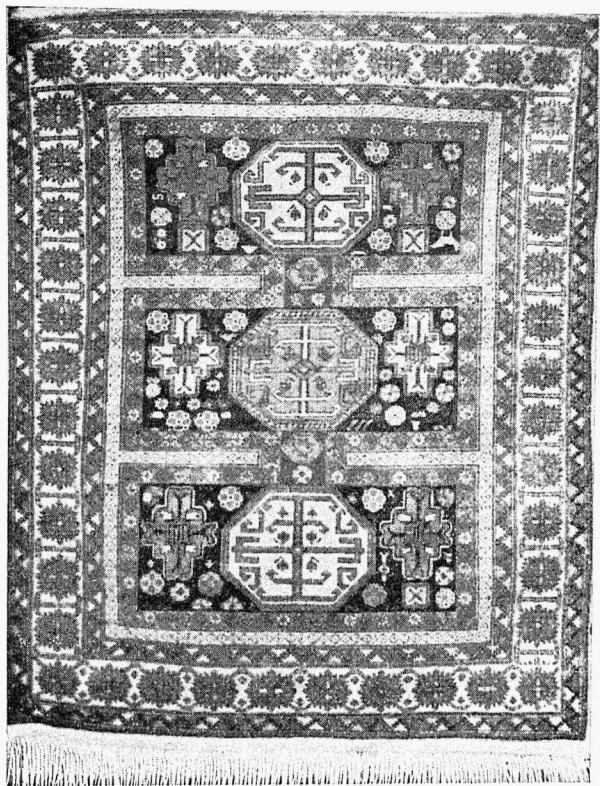
Või vahustatakse, lisatakse vähehaaval paksu tomatipüreed, kuni või muutub meeldivaks roosakaks. Tarvitatakse väikeste saia-võileibade katmiseks, mis võib üle riputada riivitud juustu või peenestatud petersellilehtedega. Saiaviile võileibadeks võib lõigata piklikke, millede pikkus 7—8 sm, laius 5 sm ja paksus $\frac{1}{2}$ sm. Samuti sobib lõigata kolmnurkseid, ümmarikke ja teisi huvitavaid vorme. Tomativõiga sobib võiga ja muude lisanditega kaetud võlleibu kaunistada läbi vastava pritsi.

3. Tomati- ja kurgisalat.

2—3 värsket kurki,
6 punast tomatit,
peenestatud tilli, soola,
soovi korral pisut suhkrut,
äädikat või sidrunhapet.



Sügis paisutab
jõesed laiaks.



VAIP.

Tomatid ja kurgid lõgatakse ketasteks ja laotakse triibuliselt väikesele vaagnale. Soovi korral lisatakse maitseained, segatakse ja antakse salatikausis lauale.

4. Tomati- ja lillkapsasalat.

1 keedetud lillkapsas,
4 punast tomatit,
 $\frac{1}{2}$ —1 kl. hapukoort,
natuke suhkrut, soola.

Tomatiivilud ja lillkapsatükid segatakse koorega, kuhu on lisatud maitseained. Asetatakse väikesele vaagnale ja äärestatakse tomatiiviludega, valgete lillkapsasagarate ja petersellilehtedega.

5. Tomati- ja sibulasalat.

1 suur sibul,
4 punast tomatit,
soola, pisut suhkrut,
peenestatud pipart,
äädikat või sidrunhapet.

Sibul ja tomat lõigatakse õhukesteks ketasteks ja lisatakse maitseained.

6. Tomati- ja kanasalat.

1 kl. keedetud kanaliha,
2 punast tomatit,
soola, $\frac{1}{2}$ kl. paksu hapukoort,

natuke suhkrut, paprikat,
1 spl. peenestatud marineeritud seeni ja sibulaid.

Tomat ja kanaliha lõigatakse ühesuurusteks kuupideks, segatakse koorega, kuhu on lisatud maitseained.

7. Tomati- ja singisalat.

100 g suitsusinki,
2 keedetud muna,
2 punast tomatit,
 $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ sibulat,
1 tl. riivitud mäerõigast,
 $\frac{1}{2}$ —1 kl. hapukoort,

Kõik ained lõigatakse ühesuurusteks kuupideks ja segatakse hapukoorega, kuhu lisatud riivitud mäerõigas; tarbe korral lisatakse ka soola ja pisut suhkrut. Lauale antakse salatikausis või täidetakse õnes-
tatud tomatitesse.

8. Tomati- ja kartulisalat.

4 punast tomatit,
3 keedetud kartulit,
peenestatud sibulat või murulauku,
riivitud mäerõigast, soola paprikat,
1 kl. hapukoort

Tomat ja kartul lõigatakse kestadeks ja valatakse üle koorekastmega, kuhu lisatud maitseained.

9. Tomati- ja kanasült.

1 kana, 2 l. vett,
8—10 lehte valget kalaliimi,
soola,
10 tera pipart, vürtsi,
3 loorberilehte,
1 sibul, 1—2 porgandit,
peterselli,
5—6 punast tomatit.

Kana tükeldatakse ja pannakse külma veega keema. Vaht korjatakse ära, lisatakse maitseained ja lastakse tasasel tulel keeda. Kui kana pehme, siis liha tükeldatakse, leem kurnatakse, kurnatud leemele lisatakse kalaliimi. Peenestatud kanaliha ja tomativiilud pannakse kaussi ja valatakse leemega üle. Soovi korral asetatakse kausi põhja tomati kettaid. Tardunult lüüakse kausist välja ja antakse lauale paksu määreõikakastmega.

Määrõikakaste.

Hapu või röösk koor vahustatakse, lisatakse maitseks soola, riivitud määrõigast, suhkrut ja äädikat.

10. Praetud suitsuribi tomatitega.

200 g suitsuribi,
4 punast tomatit.

Suitsuribi lõigatakse õhukesteks viiludeks ja praetakse kuumal pannil. Ribi praadimise rasvas praetakse tomatikettad ja asetatakse vaagnal praetud ribiviiludele.

Ülaltoodud üksikud retseptid näitavad vaid mõningaid tomati tarvitamise võimalusi, mida aga tegelikus elus on palju rohkem ja mille üksikasjaline kirjeldamine viiks liiga pikale. Tomatikettad on meeldivaks lisandiks heeringavaagnale ja soolasilgule igapäevasel talulaual, samuti tõstab tavalise kartulikastme maitset tomativiilude või tomatipüree lisamine, meeldiv on lisada tomatit ka mitmesugustele liha- ja aedviljasuppidele, eriti kapsasuppidele. Et tomatit on võimalik rohkesti tarvitada ainult lühikese aja jooksul sügisel, siis on väga tarvilik ka tomati säi-

litamise võimaluste leidmine. Valminud tomat on sügisene aiavili ja seepärast püütagu seda ka säilitada. Jahedamas ruumis pikamööda valmida laskmine soodustab tomati tarvitamise võimalusi pikemaks ajaks, kuid ka tomatihoidiste valmistamine on vajalik.

11. Rohelise tomati salat.

1 kg rohelisi tomateid,
 $\frac{1}{2}$ kg suhkrut,
2 kl. vett,
 $\frac{1}{2}$ kg 30° äädikat,
4 nelki, kaneeli, ingverit.

Rohelised tomatid pannakse rohkesse keeva vette. Kui koored pragunevad, võetakse kiiresti veest ja kooritakse kuumalt, kelmet õhukeselt ära tõmmates. Vesi ja suhkur pannakse maitseainetega keema; kui keeb, lisatakse äädikas ja tomatid. Keedetakse tasasel tulel, kuni tomatid lähevad klaasiliseks. Pannakse jahtunult purki; kui leem tundub lahjana, võib lisada äädikat, sest salatid säilivad hästi kanges leemes.

12. Tomatipüree.

Valminud tomatid tükeldatakse ja pannakse keema. Keedetakse pehmeks, aetakse läbi sõela, pannakse uuesti laia põhjaga keedunõusse ja keedetakse, kuni puder läheb nii paksuks, et lusikaga tõmmates jääb vagu järgi. Pannakse kuumalt purkidesse või laia kaelaga väikestesse pudelitesse, korgitakse ja lakitakse korgid võimalikult kiiresti.

Märkus: Läbi sõela aetud püree võib panna pudelitesse ja ühes pudelitega 80° juures 30 minutit kuumutada.

13. Kuumutatud tomatipüree.

Valminud tomatid aetakse läbi mahlapressi, saadud mahl täidetakse kohe pudelitesse ja kuumutatakse pudelitega 80° C juures.

Vaike Reinmaa.





Maanoorte omavaheline kirjavahetus elavamaks!

Sügis pidurdab maanoorte omavahelist läbikäimist tunduvalt. Kokkupuuteid on ainult kohapäälse maanoorteringi liikmetega. Suvised võimalused maanoorte päevade, õppereiside ja pikemate matkade kaudu just kaugemal asuvate noortega tuttavaks saada ja mõtteid vahetada on katkestatud kuni tuleva kevadeni.

Ometi oleks maanoortel üksteisele mõndagi öelda. Saaremaa noor töötab hoopis isesugustes tingimustes kui Tartumaa noor. Virumaa noore mõtteviis on erinev Võrumaa noore omast. Peaaegu igas maanoorteringis leidub noori, kes tahaksid kaugemal asuvate kaasnoortega mõtteid vahetada. See võib talvisel hooajal toimuda ainult kirjateel.

Välismaail on noorte omavaheline mõttevahetus kirjateel väga levinud. Isegi naabermaade noortega ollakse kirjavahetuses. Meilgi on seesugust noorte mõttevahetust arendatud koolide õpilasperes ja mõnede organisatsioonide kaudu. Välismaine kirjavahetus eeldab keeleoskust, mispärast maanoorte peres saab kirjavahetus laiemas ulatuses kõne alla tulla vaid teiste maanoortega kodumaal. Kuidas aga leida noori, kes soovivad mõttevahetust kirjateel?

„Tõusev Noorus“ tahab maanoortele siin appi tulla, hakates juba ajakirja järgmises numbris avaldama nende noorte aadresse, kes tahaksid kaasnoortega kirjavahetusse astuda.

Aadresside avaldamise kord on järgmine:

1. „Tõusev Noorus“ avaldab tasuta a) kõigi Ülemaalises Maanoorte Ühenduses registreeritud maanoorte-organisatsioonide liikmete ja b) kõigi „Tõusva Nooruse“ tellijate aadressid, kes soovivad kaasnoortega üle maa kirjavahetusse astuda.

2. Maanoor, kes soovib, et tema aadress avaldatakse „Tõusvas Nooruses“, saadab toimetusele järgmised andmed: a) eesnimi, perekonnanimi, postiaadress, b) missuguse maanoorte-organisatsiooni liige või ajakirja tellija number, c) maakond.

3. Kui kirjavahetusse astuda soovija ei taha esineda oma pärisnimega, siis võib ta kasutada ka varjunime. Ajakirja toimetusele tuleb aga teatavaks teha ka pärisnimi. Varjunimi peab olema valitud nii, et lugejale oleks arusaadav, kas on tegemist poisiga või tüdrukuga. Aadress peab olema antud nii, et kohalikus agentuuris saadaks kiri õigesse sihtkohta edasi saata, kuigi kirjal puudub õige pärisnimi.

4. Ajakirjas avaldatakse maanoore eesnimi ja perekonnanimi või varjunimi, aadress ja maakond.

5. Aadresse võib saata ajakirja toimetusele igal ajal ja need avaldatakse võimalikult järgmises numbris.

Aadressid, mis saabuvad toimetusele hiljemalt 15. oktoobriks, avaldatakse juba ajakirja oktoobrikuu numbris.

Uued õppetöö korraldamise määrused aiatöö koolidele.

Haridusministri poolt on antud ja 1. augustist 1938. a. jõustunud kaheaastase õppeajaga aianduskooli õppetöö korraldamise määrus. Aianduskoolis (seni ka aiamaajanduskooliks nimetatud) on õppetöö algus sügisel kas septembri- või oktoobrikuus. Õppetöö kestab 42 nädalat aastas, aga õppenõukogu võib teoreetilised õpingud koondada päämiselt talvisele õppeperioodile, kuid mitte lühemale kui 25 õppenädalat. I ja II klassi vahelisel suvel on õpilased aianduse õppe- tööpraktikal kooli juures. Pärast II klassi teoreetiliste õpingute lõppu on õpilased 5½ kuud sunduslikul järelpraktikal kas kooli õppeaedades või aiatalundis ning -ettevõtteis väljaspool kooli. Ka töötamine aiandusassistendi ametikohal arvestatakse järelpraktikana.

Õpilaste minimaalarvuks klassikomplektis on määratud 12, normaalarvuks 20. Olgu aga tähendatud, et neisse praktilistesse aianduskoolidesse on tung viimaseil aastail suurenenud. Nii on Polli ja Vahi aianduskooli võetud õpilasi üle normaalarvu ja osa ruumipuudusel jäetud vastu võtmata, ning ka hiljemini asutatud Ravila aianduskoolis on õpilasi olnud normaalarv. Samuti on Vigala aianduskoolis, kuhu võetakse õpilasi üle aasta, olnud õpilasi küllaldaselt. Õpilaste vastuvõtul I klassi nõutakse 6-klassilise algkooli haridust, vähemalt 16-aastaselt vanust ja aiandusala eelpraktikat. Nii kooli I kui ka II klassi lõpetamine toimub eksamitega. Kooli lõpptunnistus antakse välja pärast sundusliku järelpraktika arvestamist.

Lõpptunnistuse omanik võib pärast kaheaastast töötamist aianduse alal õiendada aedniku-abi kutseeksami, missugune eksam toimub ühel tähtajal lõppeksamiga ja sama komisjoni ees. Aednikuabi kutse omanik võib pärast kolmeaastast töötamist aianduse alal õiendada aedniku kutseeksami Aedniku kutseksam toimub ühel või mitmel järgmistest erialadest: 1) puukoolid, 2) puuviljaaianus, 3)

köögiljaaianus, 4) lillekasvatuse ja 5) ehisaiandus. Aednikuabi kutse omanikul on õigus end Tööoskusametis registreerida õppinud töölisena ja aednikul meistrina. 2-a. õppeajaga aianduskoolides lõpetajail on õigus pääseda aianduskeskkooli II klassi katseteta ja erikatsetega üldaineis ka III klassi. Seejuures on mõeldud, et aianduskeskkoolid need õpilased vanemais klassides osa eriainetest tundidest vabastaksid ja need selle asemel laseksid õppida üldaineid (keeli) koos nooremate klassidega. 2-a. aianduskoolid on praktilised koolid ja nende lõpetajad on leidnud teenistust aednikuabidena, aiandusassistendina ja ka iseseisvate töötajatena aiatalundis ja aianduslikes ettevõtteis. Lõpetajaist on viimasel ajal olnud puudus: ei ole kõiki soove tööjõudude järele suudetud rahuldada. Ja kuigi ametmeeste (aiandusassistendid) kohti ei tuleks enam senise hooga juure, siis jätkub lõpetajaile tööd külluses tegelike aednikena. Aianduse arendamine on üks kodumaa põllumajanduse intensiiveerimise teecharu, mille kaudu läheme vastu rahvastiku tõusvale elustandardile. Seepärast võib noorte siirdumist aianduse tööalale aina tervitada.

Üheaastase õppeajaga aianduskooli (aianduseriklassi) õppetöö korraldamise määrus jõustub 1. jaan. 1939. a. Vastuvõtutingimused nagu 2-a. õppeajaga koolideski. Erilist kutset üheaastane kool ei anna. Õppetöö algab jaanuaris ja lõpeb detsembris. Need koolid (eriklassid) on mõeldud päämiselt põllupidajatele aiandusliku erihariduse võimaldamiseks.

Kuna lõppeksamite ja kutseksamite komisjonides on tõmmatud kaastööle ka Põllutöoministeeriumi, Põllutöökoja ja vastavate kutseühingute esindajad-eriteadlased, siis on see lisatagatiseks, et õppetöö koolides peab sammu areneva elu muutuvate vajadustega.

Võimas maanoortepäev Kehtnas.

Rapla Põllumeeste konvendi Maanoorte Ühenduse korraldusel peeti konvendi maanoorte suvipäev 14. aug. Kehtna Kodumajanduskooli juures asuval Kabeli mäel. Päev algas konvendi noortevanema J. Võmma avasõnaga. Vaimuliku talituse pidas õpet. Seesemann. Järgnes hoogus ja haarav aktusekõne Põllutöökoja pääsekretär I. Tõrmaküla l, mille järele kõneles veel V. Ojamaa Põllutöökojast. Lõppsõna ütles konsulent A. Kruusvall.

Päeva huvitavaimaks osaks kujunesid põllumajanduslikud võistlused kartulikooremises,

veistepuhastamises ja põllumajanduslikus takistusjooksus. Lõpuks olid ringidevahelised võrkpallivõistlused ja koolide majapidamisega tutvumine õppejõudude juhatusel.

Huvipakkuvaks kujunes ka päeva viimane osa — vabaõhu-pidu. Pärast auhindade väljandmist võistlejatele järgnes ettekandeid kodumajanduskooli õpilastelt ning rahvatantse maanoorteringide tantsutrupilt. Lõkketule juures kanti ette deklamatsioone, lauldi ühislaule ja haljal murul keerutati ülevas meeolus hilisõhtuni tantsu.

Ratas veeres Vigalasse.

Läänemaa noorus oli koos.

„Me kutsume Läänemaa noorust Vigalasse üheks ilutsemispäevaks keset pingutavat suvetööd...“ oli lugeda Läänemaa Maanoorte ühenduse müürilehtedel juulikuus. Augusti alul ilmusid maakonda uued plakadid: „Ratas veereb Vigalasse, — säääl kohtub 7. augustil terve Läänemaa noorus.“ Ja tõesti kujunes ratatste veeremine Läänemaal sel päeval harukordselt elavaks, tuues kokku ligikaudu 4000 noort maakonna kõigist kaartest, ja see pühapäev kujuneski noortele ilutesemispäevaks, mis niipea ei unune.

Aga tehti ka tööd.

Lüpsivõistlusel ei tahtnud 3 poissi kergesti 4 tüdrukule alla jääda. Esimese auhinna saavutasid: Arnold Piir-oja, Helene Miller ja Helmi Rein-salu, kõik Jõgisoo maanoorteringist; teise auhinna said Madis Reidla Kivi-Vigalast ja Elli Riimaa Teenuse maanoorteringist, kolmanda auhinna sai Osakr Kukk Vatra maanoorteringist ja ergutustasu L. Päriss Luistest.

Heintaimede määramise võistlusel päris esimese auhinna Heino Treeter Vigalast; teise auhinna saavutasid Albert Ligi Võnnust ja Ilmar Tiits Haimrest; kolmanda auhinna said G. Kasterpalu ja O. Tiigimaa Lähtrust, A. Kotkas Martnast, H. Jegerson Haimrest, A. Sünt Sinalepast ja O. Kukk Vatra maanoorteringist. Huvipakkuv oli võistlus rehapulkade valmistamises. Võistlejale anti kätte valmis aukudega rehapuud ja neljakandiliselt väljalöödud pulgatagavara. Viimased tulid võistlejal parajaks voolida ja reha valmis meisterdada. Esimese auhinna saavutasid selles E. Aavekukk Kullamaalt, V. Kuusk-laid ja J. Pikkani Vigalast; teine auhind määrati A. Põldmaale Luistest ja E. Veosalule Haimrest ning kolmas V. Laanemetsale Teenuselt, E. Kellerile Kivi-Vigalast ja J. Kaljusaarele ning A. Illingule Uuglast.

Päältvaatajais kutsus esile rohke mõttevahetuse aknapuhastuse võistlus, mille viisid piduplatsil läbi Orgita kodumajanduskooli õpilased. Kõik võistlejad said esimese auhinna.

Töövõistluste auhinnad andis võitjale aktuse lõpul üle maanoorte üleriigiline vanem Põllutöökoja esimees A. Jürima.

A. Jürima saabus pidustustele koos Põllutöökoja direktori agr. T. Kind'iga ja

pääsekretäri J. Tõrma külaga. Külalisi tervitas maakonna maanoortevanem A. Kasterpalu ning rahvariides tütarlapsed tõid tulijale maakonna noorte poolt lilli, kuna vahepeäl oli kogu pidurahvas rutanud spaleerina palistama teed, mis viis põllunduskooli väravast ümber platsi koolimajasse. Juba varemini olid Vigalasse saabunud maanoortenõunik agr. E. Nugis, raadioonuna tuntud Felix Moor, Riikliku Propagandatalituse esindaja H. Pello ja Ernst Idla Eesti Võimlejate Liidu nais- ja meesvõimlemisrühmadega ning rahvatantsijate valikrühmaga, milliste kuulsus ja hää nimi ulatab kaugelt väljapoole meie kodumaa piire.

Aktus ja kõik ettekanded toimusid haljal murul kooli majapidamise lipuväljakul, mida kaunistasid päeva puhul veel 16 lippu eri mastides.

Päeval peetud kõnesid kuulasid noortest mitte vähema huviga ka vanad põllumehed, sest need olid meie avaliku elu ja põllumajanduse juhtide kõned, asjalikud ja selged. Öhtupoolne kava oli meeleolutsemiseks ja ilutsemiseks. Ernst Idla võimlemiskooliga on osa noori tuttav juba raadioharjutuste kaudu, osa aga võis tema esindusrühmade võimeid imetella läinud aastal Jänedal. Ent sedapuhku võimlejad siiski üllatasid pakutava kõrgeklassilisusega ja andsid päältvaatajate tuhandettesse rohkesti kehakultuuri vaimustust. Aga ka noored ise esinesid laitmatult, nii noorteringide kombineeritud meesvõimlejad kui kohalikud tütarlapsed. Samuti ei tarvitsenud maanoored rahvatantsijaina häbeneda, vaid teenisid rohket kiitust, kuigi nad esinesid rahvatantsu rööbiti meie selle ala parimatega — E. Võimlejate Liidu tantsurühmaga, kes on lõiganud loorbereid kaugeilgi mail.

Pärast tantse esitas E. Idla oma tantsurühma liikmetega läbilõike meie kauneist rahvariideist etnograafiliselt õigetes mustrites ja lõigetes kihelkondade kaupa.

Kui süidati tuled, kanti ette lõige meie kangelasrahva ajaloost F. Moori seatud „Jää vabaks sa!“ Teksti luges Felix Moor, muusikalise osa täitsid pasunakoore ja ühislaulud, rahvatantse põimisid vahele Vigala tantsijad ja kõneles Ignas Tõrma küla.

Edasi järgnes tants, mis kestis uue päeva alguseni ja mille katkestasid ainult poolleks tunniks ilutulestik ja raketid.

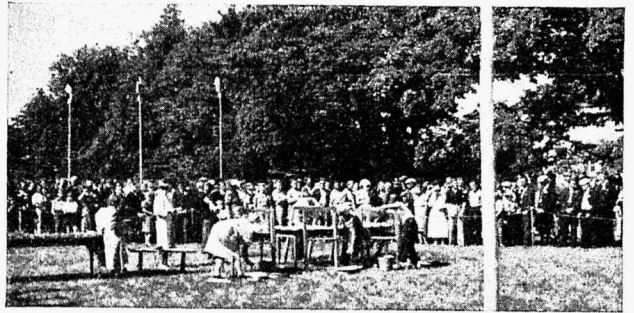
E. P.

Pilte Vigalast.



*A. Jürima
kõneleb.
Aukülalised
saabuvad.*

*Aknapuhastamise
võistlus.*



*Lüpsivõistlus.
Heintaime määramise
võistlus.*





Ringivanem P. Laugamets
abikaasaga.

P. Laugamets on praegu iseseisev aednik-mesinik Kasaritsas Võrumaal. Töötab veel ka Võrumaa Aianduse-Mesinduse Ühingu assistendina ja Võru Mahtatööstuse juhataja abina.

Ta on juhtiva isikuna tegev kõigis kohalikes organisatsioonides. Eriti suured teened on tal maanoorte liikumise alal Võrumaal, kuna ta on kogu oma vaba aja maanoorte liikumise algpäevist saadik pühendanud selle idee teenimiseks. P. Laugamets on Kasaritsa Maanoorteringi vanemaks ringi asutamisest tänaseni, kus ta on teinud väga tunnustusväärset tööd. Ka peaaegu kõik naabervaldade maanoorte-organisatsioonid on P. Laugametsa poolt ellu kutsutud ja õiges maavaimus tööle rakendatud. Ta on ka Võru Konvendi Maanoorte Ühenduse juhataise liige. Oma kogemusi ja tähelepanekuid on ta avaldanud paljudes artiklites põllumajanduslikes ajakirjades ja kohalikus ajalehes.

P. Laugametsa abikaasa on samuti innukas maanoorte tegelane.

Saaremaa maanoored pidasid suvipäeva.

Pidustused õnnestusid vihmast hoolimata.

„Saarlased ei pea kartma tuult ega vett“, nii ütles Saaremaa maatulunduskonsulent A. Kaal Saaremaa maanoorte suvipäeva aktuse lõppsõnas. Vihmast ja tuulest hoolimata kogunes 21. aug. Kuressaare umbes 750 maanoort, et osa võtta Saaremaa maanoorte suvipäevast. Juba pühapäeva hommikul vara asusid maanoored kaunistama lossitagust platsi piduplatsiks. Muu kaunistustöö hulgas pandi lehvima ka rohkesti riigilippe.

Ennelõunane aeg kulus maanoortel Kuressaare lossi ja Saaremaa muuseumi vaatamiseks, lauluproovideks ja rahvatantsuharjutusteks. Kell 13.00 hakkasid maanoored kogunema Kuressaare Eesti Seltsi aeda, kus nad rivistati põllumeestekonventide kaupa viide kolonni. Kell 13.30 asusid maanoored orkestri järele sammuma Vabadusplatsile, kus Saaremaa maanoorte vanem H. Otsavel asetaski Saaremaa maanoorte poolt pärja langenute mälestussambale.

Peoplatsile saabudes kogunesid laulukoordikohe lavale, kuna rahvariides maanoored moodustasid spaleeri. Siseminister R. Veermaa vastuvõtmiseks. Ministrit tervitasid maanoored kauakestva kättelepinaga ja elaguhiüetega. Ministri peoplatsile saabudes annetasid kaks rahvariides tütarlast temale lilli ja Saaremaa maatulunduskonsulent raporteeris maanoorte suvipidustuse arvust.

Pärast avasõna, mille ütles Saaremaa maanoortevanem H. Otsavel, asus kõnetooli

Siseminister R. Veermaa, kes oma sisukas ja hoogsas kõnes kutsus Saaremaa rahvast ja noori ehitama ja kaitsma eesti kodu. Rohkete kiiduavalduste saatel lahkus minister kõnetoolist.

Oma hoogsas kõnes võitis saarlaste südamed Põllutöökoja peasekretär I. Tõrma küla. Kõnet katkestasid sagedased kiiduavaldused. Aktust kaunistasid maanoorte ühendatud segakoor ja Kuressaare suviorkester.

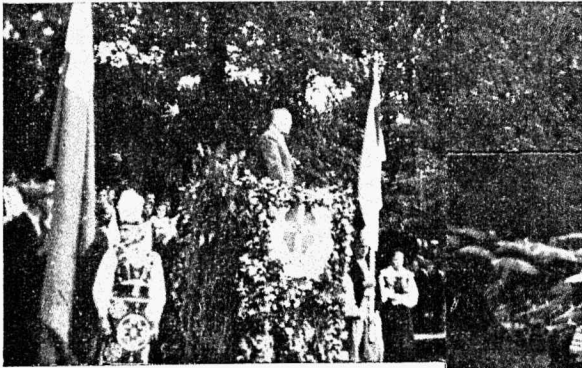
Maanoorte suvipäeval esinesid Eesti Võimlejate Liidu Tallinna Võimlemisinstituudi mees- ja naisvõimlemisrühmad rohkete ettekannetega, mida umbes 3000 inimest jälgis viimasajast hoolimata üha kasvava huviga ja rohkete kiiduavaldustega.

Niisama suure menu osaliseks said Eesti Võimlejate liidu Tallinna Võimlemisinstituudi ja Lümända ja Kaali maanoorteringi rahvatantsu-ettekanded.

Õhtul oli maanoortele Kuressaare Teatri poolt Kuressaare suvihoone teatrisaalis pidu, kus lavastati A. Braksi „Kõrgem seisus“. Väga rohke oli osavõtt ka teatriendusest.

Saaremaa maanoorte suvipäev kandis pidustuste iseloomu. See oli mõeldud selleks, et pakkuda maanoortele kaunist ja mõjuvat elamust pärast pingutatavat tööd. Maanoorte üksmeelste väljenduste järgi täitis see üritus temale pandud lootused.

Pilte Saare maanoorte suvipäevast Kuressaares.



*Minister R. Veerma kõnelemas.
Rahvas aktuse kõnesid jälgimas.*



*Maanoored esitavad
rahvatantsu.*

*Noored saarlased Kandle Jussi või-
meid imetlemas.*



Maanoorte väljapanekud tänavustel põllumajanduslikel näitustel.

Viimaseil aastail on maanoored esinenud laiaulatuslike väljapanekutega sügisestel põllumajanduslikel näitustel, mille eesmärgiks on maanoorte töö ja tegevuse ning sihtide selgitamine laiemale hulkadele. Eriti laiaulatuslikuks kujunesid maanoorte väljapanekud möödunud näituste-hooajal. Nii võtsid maanoorte väljapanekud Tallinna põllumajanduslikul näitusel endi alla kahekümne meetri ulatuses seinna, mis oli tihedasti täidetud maanoorte väljapanekutega. Erilise tähelepanu osaliseks said Ülemaalise Maanoorte Ühenduse poolt esitatud pittlikud skeemid, tabelid ja lööklaused, mis kujukalt näitasid maanoorte poolt tehtud tööd ja tulevikusihte. Maanoortereringidest esinesid peamiselt Harjuma maanoortereringid, kellede poolt oli esitatud köögivilja, uudiskultuure, mees- ja naiskäsitöid.

Hageri maanoortereringi poolt väljapandud naiskäsitööd ja kudumisdemonstratsioon said suure poolehoiu osaliseks. Samuti paelusid ka Tuhala maanoortereringi meeskäsitööd ja puutöödemonstratsioon rahva tähelepanu. Kolmanda demonstratsiooniga oli Keila Maanoorte Ühenduse poolt esitatud seemnevilja puhtimine. Muuhulgas esines maanoorte väljapanekute juures Kandle Juss oma kandlemänguga.

Tartu näitusel võtsid maanoorte väljapanekud endi alla terve paviljoni. Esines neliteist maanoortereringi. Oli esitatud eeskujulikke aedviljade külvikordade tabeleid ja aedviljade väljapanekuid vastavalt külvikorra nõuetele, kus peegeldus ilmne vahe külvikordade põhimõteteis. Samuti oli esitatud ka väetuskatsete tulemusi. Üheks aktiivsemaks ringiks osutus Kivijärve maanoorterering, kes oli täies koosseisus näitusele ilmunud. Kivijärve maanoorterering esines maanoorte paviljonis ka oma mandoliiniorkestriga. Tähelepanu äratas Vasula kodumajanduskooli maanoortereringi naiskäsitöö väljapanek, kus leidus igasuguseid rahvusmotiividega kudumis- ja õmblustöid. Tartumaa Maanoorte Ühendus oli teinud tubli töö noorte organisereerimise alal.

Viljandi näitusel maanoorte väljapanekute hulgas vääriskäsitööd tähelepanu Lahmuse maanoorterering oma suurejoonelise ravitaimede koguga. Muuseas omab Lahmuse maanoorterering ravitaimede aia, millele ei leidu kaugemaski ümbruses võistlejat. Pääle ravitaimede oli ringi poolt esitatud veel aedlille-seemneid ja aedvilju. Sürgavere maanoorterering paistis silma oma hoidiste ja mahlade väljapanekuga. Tähelepanu äratas ka Sürgavere maanoortereringi poolt esitatud heintaimede vaatluslapp. Imavere maanoorterering esines mitmesuguste aedviljade ja hoidistega. Näituse korraldajate poolt hinnati noorte töid ja püüdeid vääriskäsitöö, neile rahaliste autasude määramisega.

Pärnu näitusel esines kaheksa maanoortereringi, kes olid välja pannud keeduvilja, aedvilja, hoidiseid, põllukultuure, nais- ning meeskäsitöid. Teiste hulgast paistis silma Lepplaane maanoortereringi meeskäsitöö väljapanek, milline hinnati esimese auhinnaga. Esimese auhinna vääriliseks tunnistati veel Jõõpre ja Surju maanoorterering. Teine auhind anti viiele ringile. Üldiselt võib maanoorte väljapanekuid Pärnu näitusel õnnestunuks lugeda.

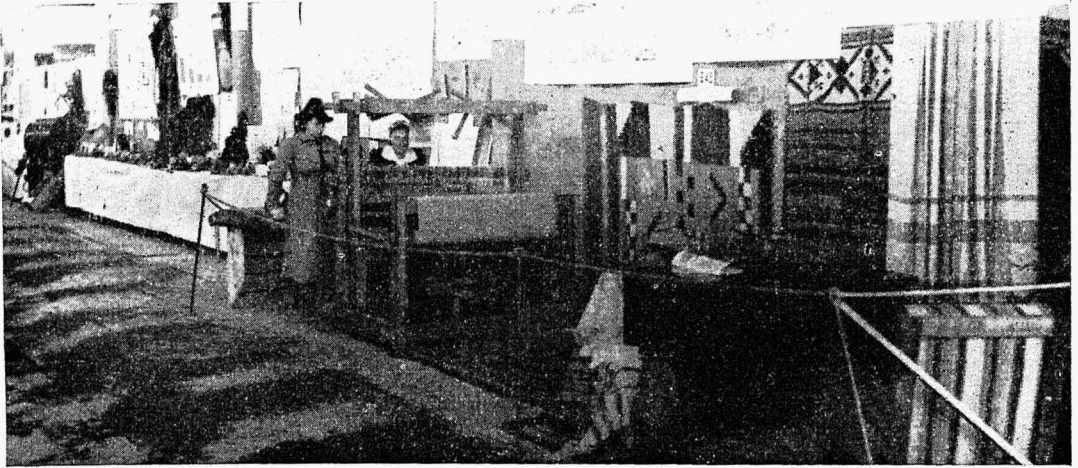
Järva maanoored esitasid omi töid Paide näitusel. Välja oli pandud köögivilja, põllukultuure, naiskäsitöid ja puukool. Väljapaistvalt esinesid Viisu-Koordi ja Tännasilm maanoorterering, millised hinnati esimese auhinna väärilisteks. Tähelepanu väärrib veel Järva maanoorte ilus algatus lõikuspidu-rongikäigu näol, mis leidis aset näituse ajal. See ilus algatus peaks tulevikus laiemat harrastust

Pääle ülalnimetatute esinesid maanoored oma väljapanekutega veel paljudel teistel väiksemaulatuslikel põllumajanduslikel näitustel, nagu Vigalas, Hiiumaa näitusel Putkastes, Kuusalus, Väike-Maarjas ja mujal. Ka konvendi- ja maanoortereringide-piirkonnalisi maanoortetöid erinäitisi on käesoleval sügisel peetud juba terve rida. Osa neist tuleb korraldamisele veel oktoobrikuus. Enamasti korraldatakse need näitused koos lõikuspühaga.

E. Kello.



Rahkla maanoortereringi väljapanek Väike-Maarja põllumajandusnäitusel.



Üldvaade maanoorte väljapanekutele Tallinna põllumajanduse näitusel.

Maanoorte suvipäev Kambjas.

Kambja Maanoorte Ühenduse poolt korraldati pühapäeval, 24. juulil Kambja alevikus esimene konvendipiirkonnaline suvipäev. Suvipäev algas päeval kell 1 jumalateenistusega, mille pidas kohalik õp. Eritš. Aktusekõnedega esinesid E. Nugiš ja H. Saar Põllutöökojast, kes andsid Kambja noortele edasi ka keskasutuse, Põllutöökoja esimehe ja Tartumaa Maanoorte Ühenduse tervitused, kuna telegrammi teel tervitas Põllutöökoja dir. T. K i n d.

Aktusele järgnesid noorte töövõistlused, mis olid siin esimesed sellesarnased ja mida jälgiti rohkearvulise pere poolt suure huviga. Võistlusaladeks olid: toiduriistade pesemine, hobuse ette- ja lahtirakendamine, kõnevõistlus, kraavikaevamine, köietegemine ja põllumajanduslik takistusjooks. Üksikul võistlusaladel osutasid parimaiks: kraavikaevamises Aksel Terav Lootvina maanooringist, hobuserakendamises Elm. L a i n e Kambja maanooringist,

söögiriistade pesemises Salme S u u b a k Kambja mnr., köietegemises K o d i j ä r v e maanooringi kolmeliikmeline meeskond, põllumajanduslikus takistusjooksus L o o t v i n a mnr. meeskond ja kõnes Alf. P a d a r Kambja maanooringist. Kõik esimesele ja teisele kohale tulnud said väärtuslikud auhinnad. Kuna Kambja Maanoorte Ühendus oli võistlusele välja pannud ka ringidevahelise rändauhinna, tuli hinnata ka ringide üldist võistlustaset, sel puhul Vana-Kuuste maanooring saavutas 600 võimalikust punktist 516 punkti, Kodijärve 504, Kambja 466 jne., mille järele rändauhind — ilmajaam-baromeeter, hüdroomeeter, min-max-termomeeter ja harilik termomeeter läks Vana-Kuuste maanooringile. Järgmisel aastal peetakse samasisulised võistlused rändauhinna asukohas.

Õhtul oli saalis eriti menurikas pidu.

Ajaviidet.



Hõljuv kanamuna.

Valage laiemasse joogiklaasi kuni pooleni küllastatud keedusoolalahust. Viimast on võimalik valmistada ühes teises nõus, nii et vette asetatakse rohkem soola kui vesi suudab lahustada. Lahustamise kiirendamiseks tuleb vedelikku tihti segada.

Klaasis olevale soolveele valame ettevaatlikult mööda klaasi külge päälle harilikku vett, nii et see ei seguneks klaasi põhjas

oleva raskema vedelikuga — soolveega, vaid jääks püsima selle päälle eraldatud kihina.

Kui nüüd klaasi asetada kanamuna, siis vajub see algul põhja, aga kerkib kohe jälle üles ja jääb püsima kahe vedeliku vahekohta, sest ta on kergem kui soolvees, aga raskem kui harilik vesi. Muna jääb hõljuma, kuni vedelikust segunevad. See kestab küllalt kaua, kui klaasi ega selle sisu ei liigutata.

TOIMETUS ja TALITUS: Tallinn, Pikk tän. 42. Telefon 484-84. — Posti jooksev arve nr. 275. Ilmub üks kord kuus. **TELLIMISE HIND:** aastas kr. 1.50; 1/2 aastas kr. —.80. Üksiknumber 20 senti. Vastutav ja päätoimetaja I. Tõrmaküla, tegevtoimetaja agr. E. Nugiš.

Viljandi Eesti Põllumeeste Seltsi Kaubanduse Osakond

VILJANDIS, TALLINNA TÄN. 3, TELEFON 6 JA 323

Suurim ühistegeline ettevõte Viljandimaal

TÄIUSLIKULT SISSESEATUD

riide- ja pudukauba, toidu- ja maitseainete, leiva ja pagarisaaduste, teraskaupade ja käsitööriistade, naha ja jalanõude, laua- ja kööginõude, põllutööriistade, -masinate ja nende osade, kütte- ja määrdeõlide, väetisainete, põllusaaduste, ehitustarvete jne. jaoskonnad.

Ostab

igasuguseid põllumajandussaadusi
kõrgema päevahinnaga.

Harukauplused:

Kärstnas, tel. 8; Oiul, tel. V. Tänasilma 6—1; S.-Kõpus, tel. 5; Tarvastus, tel. 20; Õisus, tel. 8.

Peakaupluse juures kinnitus A-S. „OMA“ Viljandi peaesindus.

Klišeetööstus A. Haav

Vaeküla Tööjuhatajate ja Karjatalitajate koolidesse

võetakse vastu õpilasi.

Tööjuhatajate kooli meesõpilasi, vanusega vähemalt 18 aastat ja Karjatalitajate kooli mõlemast soost õpilasi, vanusega vähemalt 17 a. Soovitav on vanemad õpilased. Kooliastujatelt on nõuetav 6 kl. algkooli haridus.

Kooli juures on internaat ja toetusfond, kus kehvemad ja edukamad õpilased saavad õppimise ajal ilma % -ta laenu, kuni 50 kr. ulatuses.

Kooli lõpetajad asetatakse kooli poolt praktika kohtadele ja hiljem teenistuskohdadele.

Sooviavaldustega kooli astumiseks palutakse pöörata koolijuhataja nimele, aadr. Vaeküla ag., telef. Rakvere 31, lisades juure haridus- ja perekonnaseisu tunnistused, samuti tõendus põllu- või karjatalituse tööde oskuse kohta.

Õppetöö algus mõlemis koolis on 17. oktoobril.

Kõigi vajaliste teadete saamiseks koolide kohta palutakse pöörata koolijuhataja poole.

Koolijuhataja.

Maanoored!

Kas teie olete jälginud, et „TEATAJA“ esimese ajalehena pühendas erinurga maanoorte tegevuse valgustamiseks.

Teataja

on selle tõttu ka kõige sobivam ajaleht maanoortele.

Teataja

on ülevaatlik ja uudisterohke ajaleht.

Teataja

on odavam ajaleht kolm korda nädalas ilmuvate ajalehtede seas.

Teataja

asjatundlikult toimetatud põllumajanduskülg, perenaiste- ja nõuandenurgad teevad „TEATAJA“ eriti hinnatavaks maa-ajaleheks.

Teataja

maksab tellides:

- 1 kuu peale Kr. 0.60
 - 2 kuu peale Kr. 1.20
 - 3 kuu peale Kr. 1.80
 - 6 kuu peale Kr. 3.45
 - 12 kuu peale Kr. 6.75
-

Maanoored!

Tellige „TEATAJA“.

Soovitage kõigile „TEATAJAT“.

Head tulu

ANNAB KANA
IGALE TALUPIDAJALE



Suurendage oma majapidamises
kanakasvatust
Teie sissetulekud tõusevad

**KESKLIIT
EESTI MUNAEKSPORT**

Kanamunade vastuvõtukoht üle maa